

Bakalářský studijní program: **Ekonomika a management**

Studijní obor: **Ekonomika veřejné správy a sociálních služeb**

Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky v kontextu současné finanční krize

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: **Hana VLKOVÁ**

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Markéta SANALLA

Znojmo, 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením svého vedoucího práce a uvedla všechny použité zdroje.

V Blansku dne 14. 4. 2014

Hana Vlková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Markétě Sanalla za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této práce.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor	Hana VLKOVÁ
Bakalářský studijní program	Ekonomika a management
Obor	Ekonomika veřejné správy a sociálních služeb
Název	Zahraníční rozvojová spolupráce České republiky v kontextu současné finanční krize
Název (v angličtině)	Foreign development cooperation of the Czech Republic in the context of the current financial crisis

Zásady pro vypracování:

Cíl práce: popsat tuzemskou rozvojovou spolupráci a to v podmínkách současné finanční krize. V praktické části bude na jedné straně vypracováno dotazníkové šetření, které se bude ptát po ochotě občanů podílet se na dárcovství. Na druhé straně bude praktická část obsahovat řízené rozhovory s lidmi ze zkoumaných organizací, kteří budou taktéž dotazováni na současné limity jejich činnosti.

Postup práce:

1. Zpracování rešerše na téma humanitární pomoc a rozvojová spolupráce České republiky.
2. Oslovení veřejnosti pro zjištění názorů k danému tématu formou kvantitativního výzkumu.
3. Oslovení vybraných odborníků zkoumaných organizací prostřednictvím rozhovorů a dotazníků.
4. Sumarizování získaných dat a informací.
5. Analýza výsledků a zpracování závěru k dané problematice.

Metody: rešerše, analýza dat, statistické metody.

Rozsah práce: 40 - 55

Seznam odborné literatury:

1. ADAMCOVÁ, Nicol. *Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů České republiky, 2006. 80 s. ISBN 80-86506-53-3.
2. EXNEROVÁ, Věra. *Globální problémy a rozvojová spolupráce: témata, o která se lidé zajímají*. Praha: Člověk v tísni - společnost při ČT, 2005. 255 s. ISBN 80-86961-00-1.
3. HORKÝ, Ondřej. *Česká rozvojová spolupráce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 166 s. ISBN 978-80-7419-040-7.
4. LYSONĚK, Josef. *K zájmům a vztahům České republiky v rozvojovém světě*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů České republiky, 1996. 110 s.
5. HLADKÁ, Marie; KONEČNÝ, Miroslav. *Veřejné sbírky v ČR a možnosti jejich zneužití. Studie pro VŠE v Praze [online]. 2008.*
<http://www.mvcr.cz/soubor/studie-hladka-pdf.aspx>

Datum zadání bakalářské práce: duben 2013

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2014

Hana VLKOVÁ
student

PhDr. Markéta SANALLA
vedoucí bakalářské práce

prof. PhDr. Kamil FUCHS, CSc.
garant studijního oboru

prof. PhDr. Kamil FUCHS, CSc.
rektor SVŠE Znojmo

Abstrakt

Předmětem bakalářské práce je analyzovat tuzemskou rozvojovou spolupráci v podmínkách současné finanční krize. Mimo jiné teoretická část práce vymezuje základní pojmy týkající se rozvojové spolupráce, rozvojové a humanitární pomoci. Seznamuje s jejími vývojovými etapami až po současnou rozvojovou spolupráci uskutečňovanou neziskovým sektorem. Dále přibližuje rozvojovou spolupráci po legislativní i finanční stránce a předkládá rozdíly ve financování způsobené vlivem krize. V praktické části bakalářské práce je zpracován kvantitativní výzkum na základě dotazníkového šetření, kterým se zjišťovala ochota občanů podílet se na dárcovství v době finanční krize a také jejich názory k tématu humanitární pomoci.

Klíčová slova: rozvojová spolupráce, humanitární pomoc, neziskové organizace, dárcovství, finanční krize, projekty, rozvojová pomoc, ochota přispívat

Abstract

The objective of the bachelor thesis is the analysis of development cooperation in conditions of the current financial crisis in the Czech Republic. The theoretical part presents the basic terms concerning development cooperation, development and humanitarian aid. The work describes the developmental stages until current development cooperation performed by non-profit sector. Next, the work analyses the development cooperation from the legislative and financial point of view and presents differences inflicted by the influence of crisis. In the practical part the quantitative research in the form of questionnaire survey is worked out. It examined citizens' willingness to contribute to donation in the period of financial crisis as well as their opinion of the topic of humanitarian aid.

Key words: development cooperation, humanitarian aid, non-profit organizations, donation, financial crisis, projects, development aid, willingness to contribute

Obsah

1 ÚVOD	8
2 CÍL PRÁCE A METODIKA.....	10
3 TEORETICKÁ ČÁST	11
3.1 Zahraniční rozvojová spolupráce ČR a finanční krize.....	11
3.2 Vymezení základních pojmů.....	14
3.2.1 Definice humanitární a rozvojové pomoci.....	14
3.2.2 Pojetí rozvoje	16
3.2.3 Rozvojové cíle tisíciletí jako program pro další směřování v této oblasti.....	25
3.3 Rozvojová politika České republiky	31
3.3.1 Vývoj oblasti zahraniční rozvojová spolupráce České republiky.....	31
3.3.2 Současná rozvojová spolupráce ČR.....	37
3.3.3 Současná rozvojová spolupráce neziskového sektoru	39
4 PRAKTICKÁ ČÁST	45
4.1 Charakteristika výzkumu	45
4.2 Zpracování a prezentace údajů.....	47
4.3 Využití získaných dat a návrh doporučení	63
5 ZÁVĚR.....	66
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJE	69
SEZNAM GRAFŮ	72
SEZNAM OBRÁZKŮ	73
SEZNAM TABULEK.....	73
PŘÍLOHY.....	73

1 ÚVOD

Rozvojová spolupráce je založena na principu solidarity s rozvojovými zeměmi s cílem dosáhnout jejich hospodářského růstu, ekonomického rozvoje, posílení vlastní bezpečnosti, ale i podpory politických zájmů. V prvopočátcích se omezovala na hospodářskou oblast, později se rozrostla do sociálních a environmentálních rozměrů, vedla i k prosazování lidských práv. Snaží se reagovat na zahraniční události a mezinárodní normy. Základem byla vždy právě zmíněná mezinárodní solidarita s chudými. Od pradávna se lidé lépe ekonomicky zaopatření snažili pomáhat slabším, bohatší země by tedy měly pomáhat chudším. Dnes rozvojová spolupráce vypovídá o své síle. Když se podíváme na celková statistická čísla celosvětového objemu rozvojové pomoci vykázané podle pravidel Výboru pro rozvojovou spolupráci, pohybuje se na hranici sta miliard eur.

Česká republika má v poskytování rozvojové pomoci poměrně dlouhodobou tradici. Počátky můžeme směřovat do komunistického režimu a její charakter poskytování byl touto dobou značně ovlivněn. Pádem totalitního režimu a vznikem demokratického státu bylo nutné odstranit nedostatky této doby. Systém české rozvojové spolupráce prošel obdobím transformace a přinesl novou legislativu, např. vstoupil v platnost Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky.

Vstup České republiky do Evropské unie byl novým impulzem v obnovení programu rozvojové spolupráce, ale zároveň zapojením do systému rozvojové pomoci EU vplynuly pro ČR určité závazky a povinnosti, jako jsou příspěvky do rozpočtu EU nebo do Evropského rozvojového fondu. Tato situace přinesla změnu ve financování rozvojové pomoci z veřejných rozpočtů České republiky. V současné době objem pomoci tvoří zhruba 0,12 % HND¹, což tvoří přes čtyři miliardy korun ročně a toto není pro naši zemi zanedbatelná částka.

Ze závěrů Evropské rady byl určen podíl objemu české rozvojové pomoci ve výši 0,17 % HND, v roce 2015 je stanoven ve výši 0,33% HND. Finanční krize ovšem neustále doléhá,

¹ Hrubý národní důchod

oživení ekonomiky je nestabilní a plnit závazky za této situace ze státního rozpočtu je velmi obtížné. Česká republika v posledních letech na tyto stanovená procenta nedosáhla a nedosáhne ani v roce letošním.

Získat jakékoliv data a informace o rozvojové spolupráci je velice obtížné, není vyhledávaným tématem ani pro média. Pokud se objeví, většinou je v médiích popisována v souvislosti se zneužíváním veřejných prostředků nebo s uskutečněnými projekty. S velmi malou informovaností se potýká i veřejnost, což má vliv na její nesprávné vnímání, často je zaměňována s humanitární pomocí a tento fakt se stal podnětem ke zvolení tématu bakalářské práce.

Cílem této práce je analyzovat rozvojovou spolupráci České republiky a především to, jak finanční krize ovlivnila toky peněz ze státního rozpočtu. Zároveň je charakterizována humanitární pomoc, neboť obě formy souvisí s pomocí druhým v kritických situacích. Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. První, teoretická část, se věnuje obecně rozvojové spolupráci. Bude nastíněno pojetí rozvoje včetně rozvojových cílů tisíciletí a vývojové etapy rozvojové politiky před rokem 1989 až po současnost.

V závěru této části práce bude objasněno směřování současné rozvojové spolupráce a humanitární pomoci uskutečňované neziskovými organizacemi a přiblíženy jejich probíhající projekty. Taktéž bude pozornost zaměřena na finanční stránku rozvojové pomoci s předložením přehledů o poskytování finančních prostředků a uvedení srovnání za delší časové období.

Vlivem ekonomické a finanční krize dochází k neustálému zvyšování nákladů a cen, které způsobují zhoršování životní úrovně obyvatel a zároveň snižování příjmů v domácnostech. Tato situace bude podkladem pro praktickou část bakalářské práce, kde je zájem směřován na občany samotné. Konkrétním cílem je zjistit, jak se změnila jejich ochota v poskytování humanitární pomoci vlivem finanční krize. Podkladem pro zjištění této hypotézy je uskutečnění dotazníkového šetření prostřednictvím kvantitativního výzkumu. Dále mě zajímají názory občanů na téma poskytování humanitární pomoci, k tomuto účelu budou stanoveny dílčí cíle. Na základě sumarizování získaných dat a informací bude provedena analýza výsledků a zpracován závěr k dané problematice.

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

Cílem práce teoretické části je na základě rešerše dostupných zdrojů analyzovat zahraniční rozvojovou spolupráci České republiky v kontextu současné finanční krize, budou mimo jiné vymezeny základní pojmy. Další částí bude popsána rozvojová politika České republiky a její postupný vývoj až po současnost. Zmíněny budou neziskové organizace a jejich činnost v oblasti humanitární pomoci a seznámení se s jejich probíhajícími projekty.

V praktické části bude vypracováno dotazníkové šetření formou kvantitativního výzkumu, kterým bude oslovena veřejnost pro zjištění názoru k danému tématu. Budou položeny otázky týkající se ochoty občanů podílet se na dárcovství, zda má zhoršení finanční situace vliv na ochotu jejich přispívání a jak se pokles příjmů projevuje na výši jejich dárcovství, což je hlavním cílem praktické části bakalářské práce. Dále jsou v této části stanoveny dílčí cíle, kterými budou zjišťovány názory občanů k tématu humanitární pomoci.

Dotazník bude vytvořen prostřednictvím internetové služby zabývající se realizací výzkumu. Distribuován bude mezi občany prostřednictvím sociálních sítí a zaslán emaily přímo jednotlivým respondentům. Dále bude v papírové formě předán na předem domluvená kontaktní místa, kde dochází k vysoké návštěvnosti zákazníků. Příležitostně bude dotazník předložen osobně skupině respondentů, kteří se na internetu příliš nevyskytují.

Na základě sumarizace získaných dat a informací budou výsledky analyzovány, ověřena hypotéza, dílčí cíle a zpracován závěr k dané problematice.

3 TEORETICKÁ ČÁST

3.1 Zahraniční rozvojová spolupráce ČR a finanční krize

S pojmem finanční a ekonomická krize jsme se začali setkávat od roku 2007 nejprve jako s lokální krizí na americkém trhu, která se postupně přelila do krize finanční, kdy tzv. propukla naplno. Jednotlivé země jsou více či méně ekonomicky propojeny, hovoříme tedy o ekonomice globální a dopadům krize v tomto globálním světě nebylo úniku. Můžeme konstatovat, že se jedná o nejhorší hospodářský krach podle míry rozsahu od Velké hospodářské krize v 30. letech minulého století, ne-li za největší krizi historicky.

Charakteristickým rysem současné finanční krize je její dynamika a lokální vznik, který je spojen s rychlým šířením po celém světě a komplexem faktorů, které ji způsobily a jejich propojenost, které se podílely na její rozšíření (http://www.eu-vyzkum.eu/pdf/Podklad_seminar_1.pdf).

O důsledcích krize se neustále dovídáme z médií, jak ovlivnila obchod, výrobu, kvalitu života lidí, růst nezaměstnanosti, jaká je stagnace či růst ekonomik států, na nichž závisí i růst našeho hospodářství. Krizí byl ve velké míře poznamenán mezinárodní obchod. V důsledku poklesu poptávky v zemích produkující průmysl došlo ke značnému snížení exportu, což mělo vliv na kapitálové toky a zahraniční investice.

Bohužel o dopadu krize v rozvojovém světě se mnoho informací nedozvíme. Ondřej Kopečný poukazuje ve své publikaci² na chybu analytiků, kteří hodnotí dopady krize z pohledu poskytnutých bilionů bankám na jejich záchranu a již nevidí chybějící miliony způsobující hlad a chudobu v rozvojových zemích. Chudí obyvatelé těchto zemí žili na hranici bídy před krizí, s ní již bojovali o přežití.

Jak bylo řečeno, díky globalizaci jsou rozvojové země a vynořující se ekonomiky³ zapojeny do globální ekonomiky. Existují však rozdíly v ekonomické stabilitě těchto

² KOPEČNÝ, Ondřej. *Krize a rozvojové země. Pouze vedlejší škody?* Pražský institut pro globální politiku – Glopolis [online]. 2010. [cit. 2014-03-11]. Dostupné na: http://www.ceskoprotichudobe.cz/pdf/glopolis_krize_a_rozvojove_zeme.pdf

³ Termínem vynořující se ekonomiky se označují země, které v posledních letech zaznamenaly rychlý ekonomický růst, např. Brazílie, Čína, Indie.

rozvojových států, což se projevuje na dopadu a škodách způsobených krizí, ale především na schopnostech jednotlivých zemí tomuto problému čelit. Českou republiku zasáhla krize prostřednictvím zahraničního obchodu. Reálný hrubý domácí produkt klesl v roce 2009 o 4,1%, což znamenalo nejhlubší propad v novodobé historii České republiky. V Ekonomickém přehledu České republiky⁴ se v současné době česká ekonomika dobře zapojuje do dodavatelsko-odběratelských řetězců, nad průměrem Evropské unie jsou přímé zahraniční investice a stojí si průběžně na úrovni ostatních zemí EU ve výši kapitálu.

Průběh krize v rozvojových zemích probíhal dvěma směry a to přes finanční vztahy, kde díky menšímu stupni začlenění do globálních trhů hrály finanční trhy spíše vedlejší roli a přes reálnou ekonomiku, kdy dopady krize byly mnohem závažnější z důvodu, že vedly ke snížení přímých zahraničních investic a příjmů z obchodu. Zásadním dopadem pro rozvojové země byl v důsledku krize nepříznivý postoj vyspělých zemí k plnění závazků v oblasti oficiální rozvojové spolupráce (ODA).⁵

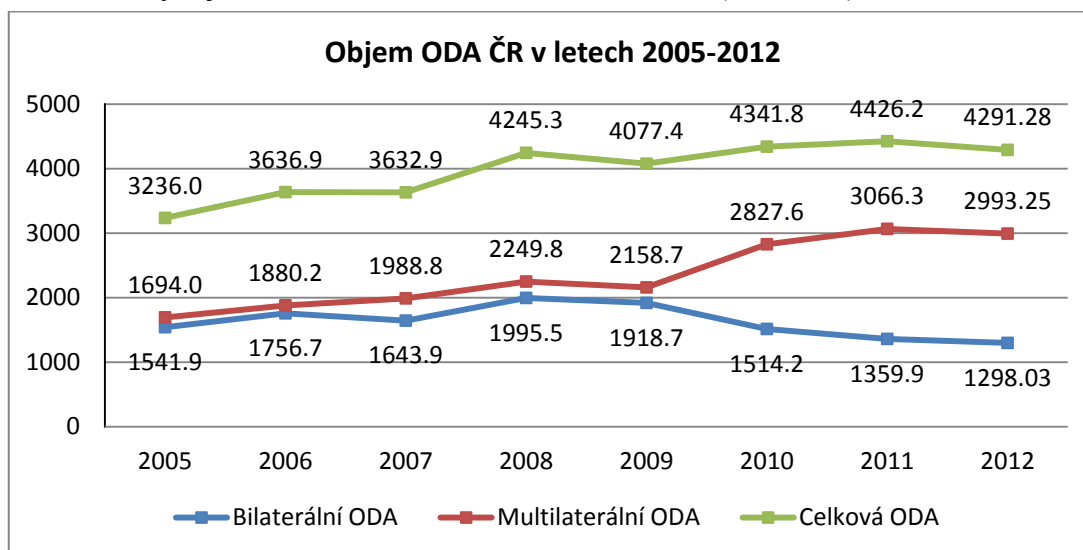
Před krizí oficiální rozvojová spolupráce rostla, i když v menší míře, než bylo plánováno. S nástupem krize většina členských států výdaje na rozvojovou spolupráci zmrazily, snížily své rozpočty a šetřily, kde jen to bylo možné. Dárcovské země byly pod velkým tlakem i kvůli vysoké míře zadlužení. V roce 2009 snižuje ODA nejvíce Rakousko a Itálie až o 31%, Irsko o necelých 19%, Německo a Japonsko se pohybují okolo 12% a tímto dochází k neplnění stanovených závazků.

Klesající tendenci vykazuje v poskytnuté oficiální rozvojové pomoci i Česká republika. Oproti roku 2008, kdy dosahovala v multilaterální a bilaterální pomoci největšího růstu, je v následujícím roce znát značný pokles, který je způsoben především omezením rozpočtu v důsledku hospodářské a finanční krize. V multilaterální rozvojové spolupráci Česká republika v roce 2010 navyšuje rozpočet, u bilaterální spolupráce je situace opačná. V následujícím grafu je pro představu uveden vývoj oficiální rozvojové pomoci ČR v letech 2005 – 2012.

⁴ OECD. Ekonomický přehled České republiky[online]. Listopad 2011 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/742683/Hospodarsky_prehled_CR___Shrnuti.pdf.

⁵ Oficiální rozvojovou pomocí (ODA) se rozumí veškeré vykazatelné prostředky vydané ze státního a veřejných rozpočtů České republiky na účely socioekonomického rozvoje partnerských zemí v souladu s metodikou OECD/DAC.

Graf č. 1 Vývoj celkové ODA ČR v letech 2005-2012 (v mil. Kč)

Zdroj: MZV ČR

Podle zprávy Evropské komise se hospodářství v řadě zemí Evropské unie dostává z nejhroší situace, každá země však postupuje různou intenzitou a tempem. Oživení ekonomiky je zatím nestabilní především z důvodu fiskální a dluhové konsolidace, ke které se přistoupilo vlivem finanční krize. Všechny hlavní ukazatele však naznačují pozitivní vývoj. Od roku 2015 se očekává růst hospodářství a zlepšení ekonomické situace ve všech zemích Evropské unie, což by mohlo přinést rozvojové spolupráci opět lepší vyhlídky, co se týká opětovného navýšení finančních prostředků ze státních rozpočtů jednotlivých zemí. (http://ec.europa.eu/news/economy/140225_cs.htm).

V následující tabulce je předložen podrobný rozpis oficiální rozvojové pomoci České republiky za léta 2009 až 2012. Zde je názorně předloženo, jak se finanční krize odrazila ve výši příspěvků v poskytování pomoci. Ke snížení došlo ve všech oblastech bilaterální pomoci. Nejvíce poznamenané jsou roky 2009 a 2012, které jsou vykazovány jako kritické v důsledku poklesu české ekonomiky.

Tabulka č. 1 Oficiální rozvojová pomoc České republiky (v mil. Kč)

	2009	2010	2011	2012
ODA celkem	4 077,43	4 341,78	4 426,18	4 291,29
A. Bilaterální ODA	1 918,70	1 514,20	1 359,88	1 298,03
1. rozpočtová podpora	0,00	15,20	0,00	0,00
2. hlavní podpora nevládních organizací, společné programy a fondy	32,47	12,88	38,42	52,27
3. projektové intervence	855,86	566,30	598,75	622,70
4. experti a další technická spolupráce	372,19	444,29	273,40	223,95
5. stipendia a související náklady	112,99	112,73	96,92	89,13
6. odpuštění dluhu	58,30	0,00	0,00	0,00
7. administrativní náklady jinde nezahrnuté	74,06	89,25	112,40	97,33
8. další výdaje v donorské zemi (uprchlíci, osvěta)	412,83	273,55	239,99	212,66
B. Multilaterální ODA	2 158,73	2 827,58	3 066,30	2 993,25
Podíl bilaterální ODA v procentech	47,06%	34,88%	30,72%	30,25%
Podíl ODA/HND	0,120%	0,127%	0,125%	0,124%

Zdroj: vlastní zpracování podle statistického výkaznictví OECD/DAC

3.2 Vymezení základních pojmů

3.2.1 Definice humanitární a rozvojové pomoci

V následující kapitole považuji za vhodné popsat základní pojmy a definice, neboť budou používány v textu této práce. Zaměřím se na definici zahraniční rozvojové spolupráce a rozdílnosti v pojmu humanitární a rozvojové pomoci. Rozlišení těchto pojmů je pro moji další práci stěžejní, protože bývají často zaměňovány.

Zahraniční rozvojová pomoc vznikla jako nástroj zahraniční politiky. Poskytování rozvojové pomoci vyjadřuje podporu ekonomických a národně politických zájmů, společenského rozvoje, transformace demokracie v rozvojových zemích, ale i posílení vlastní bezpečnosti, zajištění humanitárního zájmu a solidarity (Waisová, 2005, s. 333).

Dostupná definice rozvojové pomoci byla poskytnuta Organizací pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (The Organisation for Economic Co-operation and Development - OECD), přesněji Výborem pro rozvojovou pomoc pro OECD, který oficiální rozvojovou pomoc (Official Development Assistance - ODA) definuje jako soubor těch transferů do

rozvojových zemí a multilaterálních institucí, které jsou poskytovány oficiálními místy, jako jsou státy, místní vlády či výkonné orgány. Transfery musí být poskytovány s cílem podpořit ekonomický, sociální rozvoj a blahobyt v rozvojových zemích, je koncesionální (nemá komerční charakter) a obsahuje grantovou složku, jejíž podíl je alespoň 25%⁶.

Zahraniční rozvojová spolupráce je jedním z důležitých prvků globálního systému. Problémy vyvolává skutečnost, že neexistuje celosvětově jednotná definice, v odborných literaturách tedy nalézáme od českých i zahraničních ekonomů celé řady různých definic. Většinou však definují zahraniční rozvojovou spolupráci jako tok kapitálu nebo veřejných financí formou půjček či grantů do cizích zemí za předpokladu splnění daných kritérií. Jedná se o podmínku, že kapitál od dárce nesmí mít komerční určení a je poskytován za zvýhodněných podmínek, jako je např. snížená úroková sazba nebo prodloužená doba splatnosti (Halaxa, 2000, s. 146).

Spolupráce se zaměřila na průzkum podmínek, jak sociálních tak ekonomických, v méně rozvinutých zemích světa a hledání možností jejich globálního zlepšení. Prioritním úkolem je odstraňování chudoby v zemích třetího světa. Druhotným, ale přesto důležitým cílem, je vytváření vzájemných vztahů mezi Českou republikou a rozvojovými zeměmi. Zahraniční rozvojová spolupráce pomáhá zajišťovat ekonomické, bezpečnostní zájmy ČR a aktivity týkající se ochrany životního prostředí (Exnerová, 2005, s. 115).

Rozvojová spolupráce je definována v dokumentu „Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie“ a zní následovně:

„ZRS v širším smyslu představuje ucelenou vládní politiku vůči partnerským rozvojovým a transformujícím se zemím. V užším smyslu ZRS představuje pomoc českého státu vyjádřenou transferem financí, materiálu, expertní či technické pomoci za účelem dlouhodobého udržitelného rozvoje partnerských zemí. Pomoc státu může být kombinována s pomocí poskytovanou právníckými a fyzickými osobami“⁷.

⁶ OECD. „Is it ODA?“. Factsheet- November 2008[online]. 2008 [cit. 2013-10-10]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/investment/stats/34086975.pdf>

⁷ MZV ČR. Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie [online]. [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zakladni-dokumenty-rozvojova-spoluprace-1312.html>.

„Humanitární pomoc zahrnuje aktivity, které představují bezprostřední reakci na humanitární krizi.“ Popisuje se jako „situace, ve které jsou běžné prostředky lidí, které jim garantují důstojný život, narušeny v důsledku přírodní katastrofy nebo lidmi zaviněné krize“ (www.rozvojovka.cz, [online], cit.: [2013-10-17]).

Můžeme říci, že rozvojová spolupráce přispívá ke stabilitě světové ekonomiky. Především má pozitivní vliv na prosperitu chudých zemí, dochází k rozvoji potenciálních trhů. Co se týká naší ekonomiky, napomáhá českým firmám být v porovnání s jinými společnostmi konkurenceschopnými.

3.2.2 Pojetí rozvoje

Zahraniční rozvojovou spolupráci dělíme podle forem poskytované realizace na spolupráci a to na **bilaterální** (dvoustranná) a **multilaterální** (mnohostranná).

Bilaterální rozvojová spolupráce je směřována od dárce přímou cestou k příjemci. Výhodou je, že dárcovská země může maximálně ovlivňovat a kontrolovat využití poskytované pomoci. Probíhá v několika oblastech. Mezi první můžeme zařadit rozvojové projekty, které od roku 2005 byly nejčastější formou realizace ve více než 40 zemích světa. Charakterizují je především tzv. technické pomoci, předmětem jsou semináře, poradenství, know-how aj.) v souladu s principem spolupráce a využitím dlouhodobých zkušeností českých odborníků v určitých odvětvích. Další druhy projektů jsou zaměřeny na rozvojové vzdělávání nebo podporu nestátních nevládních organizací (Adamcová, 2006, s. 21).

Důležitým bodem pro zvyšování efektivnosti rozvojové spolupráce je přijetí Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce na období 2010-2017⁸ upravující sektorové a teritoriální priority pro toto období, které stanovují směřovat rozvojovou spolupráci do pěti zemí podle důležitosti s programem, tzv. programové země⁹ a v zemích, ve kterých jsou z určitých důvodů potřebné rozsáhlé rozvojové aktivity, tzv. projektové země.¹⁰ Na dvoustrannou rozvojovou spolupráci podle teritoriálního členění jsou finanční prostředky

⁸ Usnesení vlády České republiky ze dne 24. května 2010 č. 366 ke Koncepci zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010-2017[online]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publikace/koncepce_zrs_cr_2010_2017.html.

⁹ Mezi tyto země patří Afghánistán, Bosna a Hercegovina, Etiopie, Moldavsko, Mongolsko.

¹⁰ Mezi tyto země patří Gruzie, Kambodža, Kosovo, Palestinská autonomní území, Srbsko.

podle Plánu dvoustranné zahraniční rozvojové spolupráce pro rok 2013¹¹ rozděleny podle sektorů a kategorizace zemí.

Faktorem pro posuzování rozvojové vyspělosti jednotlivých zemí jsou ekonomické ukazatele, kterých je využíváno k vyhodnocení a přidělování rozvojových programů a projektů. Mezi hlavní ekonomický ukazatel patří výše hrubého domácího produktu (HDP)¹² a hrubého národního produktu (HNP)¹³ (Waisová, 2005, s. 58).

Další složkou dvoustranné spolupráce jsou stipendia. Rozvojové země projevují trvale zájem o vzdělávání svých občanů na veřejných vysokých školách v České republice, tato možnost je poskytována v současné době asi 130 studentům z rozvojových zemí. Poskytování stipendií pro rok 2013- 2018 probíhá v souladu s Usnesením vlády č. 301/2012.¹⁴

V posledních letech ovšem nastává stále častěji problém, že tito studenti většinou studium nedokončí a zůstávají v České republice. Druhou variantou je, že migrují do západních zemí a do své země původu se již nikdy nevrátí. Česká rozvojová spolupráce se tímto podílí na úniku mozků z rozvojových zemí a zasílané náhrady tuto situaci nevyřeší. Řešením je zavedení možnosti studia v anglickém jazyce, což přispívá k lepší uplatnitelnosti stipendistů a častějším návratům do země původu. Navíc studium v angličtině snižuje o rok celkovou délku studia, který se využíval pro jazykovou přípravu (Horký, 2010, s. 59).

Dalším článkem bilaterální rozvojové spolupráce je humanitární pomoc. Pojetí humanitární a rozvojové pomoci se v celosvětovém měřítku mění v závislosti na změny mezinárodních ekonomických a politických vztahů, ale i vlivem získávání nových zkušeností, vývojem

¹¹ Roční plány a návrhy rozpočtu zahraniční rozvojové spolupráce předkládá Ministerstvo zahraničních věcí vládě společně se střednědobým výhledem rozpočtu zahraniční rozvojové spolupráce na další dva roky. Ministerstvo zahraničních věcí na základě těchto informací z resortů vede evidenci a vykazuje přehledy zahraniční rozvojové spolupráce pro účely Evropské unie a OECD.

¹² HDP je celková peněžní hodnota finálních statků a služeb vyrobených během určitého období na území daného státu ať již tuzemskými občany nebo podniky nebo zahraničními subjekty.

¹³ HNP je celková peněžní hodnota finálních statků a služeb vyrobených během určitého období občany dané země v tuzemsku i v zahraničí.

¹⁴ Usnesení vlády České republiky ze dne 25. dubna 2012 č. 301ke Strategii poskytování vládních stipendií pro studenty z rozvojových zemí na období 2013 – 2018[online]. Dostupné na: [http://kormoran.odok.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/BAB4409BDF581FDFC12579F00028110A/\\$FILE/301%20uv120425.0301.pdf](http://kormoran.odok.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/BAB4409BDF581FDFC12579F00028110A/$FILE/301%20uv120425.0301.pdf).

rozvojových teorií a praxí samotnou. Pohledem do minulosti můžeme Českou republiku označit za dlouhodobého poskytovatele rozvojové a humanitární pomoci. Poskytování zahraniční rozvojové pomoci tehdejšího Československa, jako členského státu východního bloku, se řídilo principy Rady vzájemné hospodářské pomoci.

Podle zveřejněných odhadů Rada vzájemné hospodářské pomoci s poskytováním rozvojové pomoci značně finančně zaostávala. V devadesátých letech z celosvětového objemu cca 66 miliard USD ročně poskytovala přibližně 6 miliard USD ročně oproti zemím Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD¹⁵ - 54 miliard) a členských států Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC¹⁶ - 6 miliard) (Rusnák, Szép, Brzica, 2002, s. 17-18).

V červenci 2010 vstoupil v platnost Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci,¹⁷ který říká, že „humanitární pomoc do zahraničí se poskytuje způsobem, který účinně naplňuje její cíle, zejména poskytnutím potřebného majetku ve formě daru do postižené oblasti (dále jen „materiální pomoc“), zapojováním do záchranných operací vysíláním záchranářů nebo odborníků s potřebným vybavením podle zákona o integrovaném záchranném systému (dále jen „záchrannářská pomoc“), peněžními dary do zahraničí, příspěvků mezinárodním organizacím a integračním seskupením a projekty humanitární pomoci“ (www.mzv.cz, [online], cit.: [2013-10-17]).

Lze tedy říci, že tato forma pomoci se zaměřuje na ochranu lidských životů a zmírnění utrpení lidí. Jedná se tedy o krátkodobou pomoc lidem, které zasáhla krize. Pomáhá uspokojit jejich základní životní potřeby a zároveň se snaží s těmito materiálními prostředky uvést vše do podoby před vzniklou krizí.

Humanitární pomoc má různé formy v závislosti na konkrétní potřebě postižené země. Může se jednat o materiální prostředky, což jsou dodávky základních potravin, výživy, léků, zdravotnických přístrojů, chemikálií, které jsou nutné k udržení zdravého

¹⁵ OECD byla založena v roce 1961 jako nástupce Organizace pro evropskou ekonomickou spolupráci. Dnes má 30 členských zemí, Česká republika vstoupila do OECD dne 21. prosince 1995.

¹⁶ OPEC je mezinárodní organizace zemí exportujících ropu, byla založena v září roku 1960 arabskými zeměmi, jejichž těžba ropy přesahovala vlastní spotřebu. V současné době má 12 členských států.

¹⁷ ČESKO. Zákon č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2010, částka 53, s. 1963-1968. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <http://www.mvcr.cz/soubor/sb053-10-pdf.aspx>.

hygienického prostředí, oblečení, zajištění obydlí, aj. Probíhají v součinnosti s Generálním ředitelstvím Hasičského záchranného oboru, převážně v rámci tzv. okamžité pomoci. (Adamcová, 2006, s. 24).

V poslední době se osvědčuje i pomoc v oblasti psychosociální, neboť čím dál více krize zasahují do osobních životů lidí. Další formou pomoci podle každoročně zpracované Operační strategie humanitární pomoci¹⁸ jsou prostředky finanční (příspěvky mezinárodním organizacím, dotace českým neziskovým organizacím nebo ve formě darů zahraničním neziskovým institucím). Poslední formou pomoci je expertní, která také probíhá za pomoci Hasičské záchranné služby v rámci okamžité pomoci nebo prevence. Z jejich zdrojů lze vybavit a zprovoznit lékařské a školské zařízení. Tuto pomoc zajišťují týmy záchranářů, mezinárodní organizace či úřady (<http://www.mzv.cz>).

Podle Zásad zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie¹⁹ není humanitární pomoc vzhledem ke svému specifickému charakteru součástí plánu zahraniční rozvojové pomoci. Finanční prostředky se rozdělují v rámci ročního státního rozpočtu a na základě střednědobého výhledu na období následujících dvou roků.

Jak dále uvádějí, koordinátorem humanitární pomoci je Ministerstvo zahraničních věcí, které předkládá vládě střednědobou Koncepti zahraniční rozvojové spolupráce, která má popsat cíle a zásady zahraniční rozvojové spolupráce na další období. Dále roční plány a návrhy rozpočtu zahraniční rozvojové spolupráce a posledním dokumentem je střednědobý výhled rozpočtu zahraniční rozvojové politiky.

V roce 2012 Česká republika poskytla na humanitární pomoc celkem 73 mil. Kč.²⁰ Pomoc byla směřována do rozvojových zemí, převážně na pomoc uprchlíkům a zemím

¹⁸ Operační strategie humanitární pomoci České republiky se zpracovává každoročně, ve které se navrhuje využití rozpočtu Ministerstva zahraničních věcí ČR na humanitární pomoc na základě přijatých mezinárodních závazků a především na základě globálních humanitárních potřeb.

¹⁹ MZV ČR. Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie [online]. [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zakladni-dokumenty-rozvojova-spoluprace-1312.html>.

²⁰ Usnesení vlády ČR č. 407 z 2. června 2011 k zahraniční rozvojové spolupráci v roce 2012 a ke střednědobému výhledu jejího financování do roku 2014 [online]. Dostupné z:

postižených přírodními katastrofami. Realizace humanitární pomoci probíhala i za přispění českých, zahraničních nevládních organizací a mezinárodních humanitárních organizací.

Jakým způsobem byla rozdělena humanitární pomoc České republiky v roce 2012, je uvedena v následující tabulce.

Tabulka č. 2 Přehled poskytnuté humanitární pomoci ČR v roce 2012 (v Kč)

Humanitární pomoc obyvatelstvu Sýrie a syrským uprchlíkům	16,5 mil.
Humanitární pomoc palestinským uprchlíkům	4 mil.
Humanitární pomoc zemím subsaharské Afriky a Jemenu	25 mil.
Pomoc asijským zemím z důvodu bezpečnostní nestability a přírodních katastrof v Afghánistánu, Pákistánu a Barmě	11,5 mil.
Humanitární pomoc východní části USA, Tichomoří, Střední Americe, Bangladéši, Číně, Filipínám a Nigérii jako okamžitá pomoc pro obnovu země po přírodních katastrofách	10,5 mil.
Příspěvek na projekty Ústředního fondu OSN	2,5 mil.
Příspěvek ve prospěch rozpuštění Camp Ashraf/Camp New Iraq ²¹	3 mil.
Humanitární pomoc ČR v roce 2012 celkem	73 mil.

Zdroj: MZV ČR

Za situace, kdy dochází v nestabilních státech k opakujícím se politickým krizím a které z těchto důvodů spadají do opakujících se humanitárních krizí, se stále více poukazuje na užší propojení humanitární pomoci s rozvojovou spoluprací. Rozvojová pomoc na rozdíl od humanitární je koncipována s určitým dlouhodobým záměrem.

Podle Adamcové je další fází bilaterální pomoci pomoc uprchlíkům. Finanční prostředky se vynakládají především na lékařskou pomoc, stravování a ubytování uprchlíků. Česká republika podle statistiky plánu oficiální rozvojové pomoci poskytuje každoročně přibližně stejnou částku ve výši cca 306 mil. Kč.

Jedním z prioritních problémů v rámci bilaterální spolupráce je oddlužení, tedy odpuštění dluhů u málo rozvinutých zemí, které dosahují astronomické výše. Vznikají z nedostatku kapitálu, čímž zamezují přístup obyvatel v těchto zemí k základním lidským potřebám.

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/rocní_plany/plan_zr_s_na_rok_2012.html.

²¹ Irácká vláda naléhavě poukazuje na nutnost řešit osud iránského uprchlického tábora Ashraf (nově Camp New Iraq), na jehož úplné rozpuštění se předpokládají náklady ve výši 40 mil. USD.

Výsledkem je neustále se oslabující ekonomický rozvoj a narůstání státního dluhu. V roce 2009 řešila Česká republika oddlužení Nikaragui a Kambodži, následuje částečné oddlužení Súdánu, KLDK, Kuby nebo země bývalé SFRJ²², vše je zatím v jednání s dlužnickými zeměmi a výsledky jsou těžko odhadnutelné. V roce 2012 neuskutečnila Česká republika žádnou rozvojovou spolupráci formou oddlužení (<http://www.mzv.cz>).

O efektivnosti bilaterální rozvojové spolupráce jednotlivých zemí vypovídají kvalitně zpracovaná hodnocení mezinárodních organizací. Ondřej Horký ve své knize říká, že „rozvojovou spolupráci lze těžko hodnotit z hlediska jejich vlivů na cílové země už proto, že její cíle byly dosud zatím stanoveny velmi široce jako „snížení chudoby, ekonomicko-průmyslový rozvoj, postupná integrace partnerských zemí do světové ekonomiky, rozvoj zemědělství, rozvoj a upevnění demokracie, lidských práv a řádné správy věcí veřejných, zavedení právních principů, řízení migrace, udržitelný rozvoj s důrazem na jeho environmentální složku a postkonfliktní obnova“ (Horký, 2010, s. 62, [cit. 2013-10-17]).

Dále poukazuje na skutečnost, že v případě stanovení jasných kritérií, by účinky zahraniční rozvojové spolupráce byly stejně hůře měřitelné, protože hodnocení nebyly dříve odborně prováděny za pomoci jednotné metodiky.

Multilaterální rozvojová spolupráce probíhá na základě spolupráce s mezinárodními organizacemi formou příspěvků a mnohostranných rozvojových projektů. Na rozdíl od dvoustranné nemá dárcovská země přímou možnost ovlivňování a kontrolování využití poskytnuté pomoci. Výhodou této spolupráce se jeví schopnost mezinárodních organizací a projektů zajišťovat potřebné množství zdrojů, navíc mají dostatečně vybudovanou infrastrukturu důležitou pro naplňování rozvojové pomoci. Podíl mezi těmito dvěma formami rozvojové spolupráce je součástí koncepčního plánování zahraniční rozvojové spolupráce (Waisová, 2005, s. 334).

Česká republika realizuje multilaterální spolupráci prostřednictvím mezinárodní organizace OSN, mezinárodních finančních institucí a jiných organizací, OECD nebo v podobě příspěvků do Evropské unie. Přispívá do jejich rozpočtů, jednak se podílí na

²² SFRJ - Socialistická federativní republika Jugoslávie. Jednalo se o federativní socialistický mnohonárodní stát, složený ze šesti členských republik (Socialistická republika Bosna a Hercegovina, Socialistická republika Chorvatsko, Socialistická republika Makedonie, Socialistická republika Černá Hora, Socialistická republika Srbsko a Socialistická republika Slovinsko). SFRJ se rozpadla v roce 1992.

konkrétních projektech organizací. Poskytuje příspěvky prostřednictvím různých orgánů i na dobrovolné úrovni. V souladu s výkaznictvím Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD), Výborem OECD pro rozvojovou pomoc (DAC) bude vzhledem k povinným příspěvkům do Evropské unie mnohostranná spolupráce v příštích letech přesahovat až 50% celkové zahraniční rozvojové spolupráce.²³

Česká republika se aktivně angažuje v řadě mezinárodních organizací s úsilím dosažení globálních cílů a klade důraz na vzájemnou efektivní spolupráci v souladu se zásadami stanovenými v Koncepci zahraniční rozvojové spolupráce ČR. Nezbytnou podmínkou je soulad mezi aktivitami a prioritami jednotlivých organizací s prioritami České republiky.

Úkolem strategie mnohostranné rozvojové spolupráce²⁴ je zajištění efektivnosti při využití kapacit a prostředků určených na rozvojovou a humanitární pomoc mnohostranných organizací. Snaží se o přímou účast českých subjektů v multilaterálních projektech a uplatnění českých expertů v organizacích a zapojení republiky do rozhodovacích procesů mezinárodních organizací.²⁵

Mezinárodní organizace, které pro účely strategie mnohostranné zahraniční rozvojové spolupráce splňovaly své činnosti podle OECD/DAC v souladu s definicí rozvojové spolupráce a jim přidělené příspěvky jsou započitatelné do oficiální rozvojové pomoci, byly rozděleny do čtyř kategorií:

- Evropské unie (např. Evropský rozvojový fond - EDF),
- Rozvojové banky, finanční instituce a fondy (např. Evropská banka pro obnovu a rozvoj EBRD nebo skupina Světové banky – Mezinárodní rozvojová asociace IDA),
- Programy, fondy a organizace OSN (např. Dětský fond OSN - UNICEF, Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu – UNESCO nebo Dobrovolníci OSN - UNV),
- Ostatní organizace (např. Mezinárodní výbor Červeného kříže - ICRC nebo právě Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj - OECD).²⁶

²³ Údaj převzatý ze střednědobého výhledu financování zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci do roku 2012.

²⁴ Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce navazuje na Zákon 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a Koncepci zahraniční rozvojové spolupráce České republiky.

²⁵ MZV ČR. Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce [online]. 12.2.2013 [cit. 2013-10-15]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publickace/schvaleni_strategie_mnohostranne.html.

²⁶ na stejném místě

Evropská unie se dá označit za největšího poskytovatele rozvojové pomoci. Činnost v rámci rozvojové spolupráce vyvíjí i Evropské společenství (ES) v součinnosti s Evropskou komisí. Cíle rozvojové spolupráce Evropského společenství popsala až Smlouva o založení ES – Maastrichtská smlouva, ve které je mimo jiné řečeno, že Evropské společenství a členské státy budou své politiky v rozvoji spolupráce koordinovat a programy společně doplňovat. O této fázi se hovoří jako o „3C“, - komplementarita, kooperace a koherence (<http://www.rozvojovka.cz/rozvojova-politika-evropskeho-spolecenstvi>).

V oblasti vnějších vztahů existuje v současné době několik horizontálně zaměřených programů, mezi které patří např. nástroj pro stabilitu (IS) nebo pro humanitární pomoc a geograficky zaměřených, kam spadá např. nástroj pro rozvojovou spolupráci (DCI) či nástroj evropského sousedství a partnerství (ENPI), který má za úkol posilovat spolupráci se státy přímo sousedících se státy Evropské unie, u kterých není možnost stát se členy Evropské unie (<http://www.rozvojovka.cz/rozvojova-politika-evropskeho-spolecenstvi>).

V oblasti rozvoje a humanitární oblasti se na spolupráci České republiky s mezinárodními organizacemi podílí i nestátní sektor, což jsou nevládní neziskové organizace. České fórum pro rozvojovou spolupráci (FoRS) zahrnuje třicet členů i za účasti vysokých škol a více jak deseti pozorovatelů, někteří z nich jsou zapojeni do kampaně Česko proti chudobě. I když podíl neziskového sektoru v počtu projektů a podílu na rozpočtu není výrazný, je ale značně viditelný. Sektor je dobře koordinován od velkých organizací, jako jsou ADRA, Charita Česká republika nebo Člověk v tísni, až po nejmenší o pár členech. Dále to jsou podnikatelské firmy nebo akademická obec²⁷, které realizují schválené rozvojové projekty mezinárodních organizací (Horký, 2010, s. 73).

Z pohledu finančního rámce mnohostranné spolupráce Česká republika poskytuje mezinárodním organizacím účelové příspěvky určené konkrétnímu účelu nebo povinné finanční, které jsou dány samotným působením v organizaci a tyto značně převyšují příspěvky účelové. Pro účelové příspěvky není stanovená výše finančním prostředků, neboť možnosti státního rozpočtu České republiky jsou každoročně jiné.

²⁷ Akademickou obcí nazýváme všechny akademické pracovníky a studenty dané vysoké školy nebo dané fakulty. Akademickými pracovníky jsou zaměstnanci vysoké školy (profesoři, docenti, odborní asistenti, lektori apod., kteří vykonávají vědeckou, výzkumnou či jinou tvůrčí činnost.

Dá se tedy říci, že účelem strategie je nastavení kritérií pro zapojení České republiky do struktur jednotlivých organizací a určení teritoriálních a tematických priorit této multilaterální spolupráce. V potaz je nutné brát globální prostředí, které se neustále mění vzhledem ke stále přetrvávající hospodářské krizi. Proto je nutné cílenější zaměření multilaterální spolupráce z pohledu stále rostoucích tlaků na snižování výdajů veřejných rozpočtů a zvyšování efektivity rozvojové pomoci.²⁸

Pro představu, jaká výše příspěvků do jednotlivých organizací jako započitatelné v rámci ODA je vynakládána, je uvedeno v následující tabulce.

Tabulka č. 3 Výdaje na multilaterální spolupráci ČR v letech 2010-2012 (v mil. Kč)

	Objem vynaložených prostředků v roce 2010	Objem vynaložených prostředků v roce 2011	Objem vynaložených prostředků v roce 2012
Programy, fondy a agencie v rámci OSN	119,58	147,84	153,29
Evropská unie	2 102,78	2 556,61	2 298,63
Mezinárodní měnový fond a Skupina Světové banky	210,72	276,54	419,70
Regionální rozvojové banky	252,40	99,19	25,37
Ostatní organizace včetně mezinárodních NNO	142,11	13,34	29,85
Celkem	2 827,59	3 093,52	2 926,84

Zdroj: MZV ČR

Jak dále uvádí zdroj Ministerstva zahraničních věcí, objem rozvojové pomoci je považován za nejdůležitější ukazatel ekonomické úrovně daných zemí a angažovanosti do mezinárodního rozvoje. Prioritou české rozvojové spolupráce je neustále usilovat o relativní navýšení objemu oficiální rozvojové pomoci v souladu se střednědobým výhledem financování zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci. Je však znatelný pokles českého hospodářství v důsledku hospodářské krize a vše se odvíjí od dalšího vývoje ekonomiky a rozpočtového omezení České republiky.

²⁸ MZV ČR. Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce [online]. 12.2.2013 [cit. 2013-10-15]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publikace/schvaleni_strategie_mnohostranne.html.

3.2.3 Rozvojové cíle tisíciletí jako program pro další směřování v této oblasti

Značné množství lidí neustále žije v podmínkách neslučitelných se základními životními potřebami. V průběhu třiceti let bylo v mnohých částech světa docíleno výrazného zlepšení úrovně ve vývoji a snížení chudoby, bohužel v některých oblastech došlo naopak ke značnému zhoršení situace a to převážně v zemích třetího světa, kde žijí extrémně chudí lidé. Chudoba se podílí na nestabilitě států, projevuje se v zemích neustále se zmítajících válkami, organizovaného zločinu či obchodováním s lidmi, zbraněmi nebo drogami (<http://www.osn.cz>).

Pomoc, která je poskytována rozvojovým zemím, se snaží těmto negativním projevům předcházet. Program, který byl vytvořen a přijat v září 2000 v New Yorku na Summitu tisíciletí při příležitosti zvláštního zasedání Valného shromáždění OSN²⁹ pod názvem „Rozvojové cíle tisíciletí“ (Millennium Development Goals, MDGs)³⁰, vytyčuje cíle v oblasti rozvoje, zaměřuje se převážně na odstranění chudoby, řeší otázky míru, posílení důstojnosti, rovnoprávného postavení mužů a žen, demokracie i oblast ekologickou. Deklarace vytyčuje celkem osm základních cílů, které mají vést k odstranění největších problémů v rozvojových zemích.

Odstranit extrémní chudobu a hlad je předmětem prvního cíle tisíciletí, kde prvotním úkolem je snížení na polovinu počet lidí, kteří hospodaří s příjmem pod 1 USD na den. Situace je nepředstavitelná, lidé žijí v bídě, nemají možnost zaměstnání, nemohou se vzdělávat ani využívat lékařské péče. Nejefektivnější způsob pomoci je zajištění dostupného přístupu k základním potravinám, zvýšení příjmů a produktivity práce.

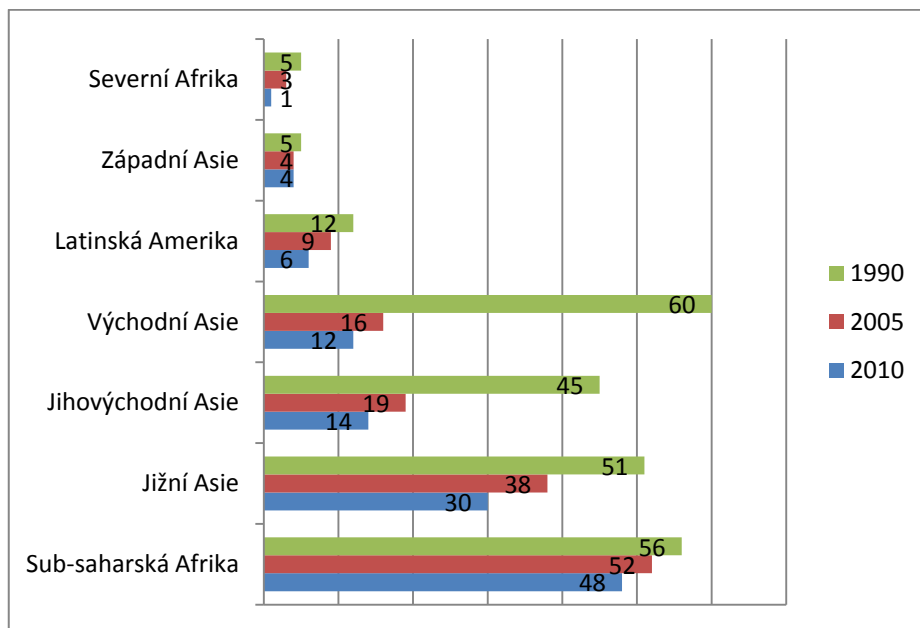
Ve vydané publikaci pod názvem Globální index hladu 2013³¹ poskytuje údaje o hodnocení hladu na národní, regionální i celosvětové úrovni. Předložené údaje roku 2013 ukazují, že ve světě bylo dosaženo od roku 1990 v boji proti hladu zlepšení situace, přesto je počet hladovějících ve světě stále alarmující. Chronickou podvýživou trpí v současnosti téměř 870 milionů lidí.

²⁹ Miléniovou deklaraci se zavázalo splnit všech 191 členských států do konce roku 2015, ke spolupráci a dosažení cílů se zavázali představitelé většiny států na zemi. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/officiallist2008-cze.pdf>.

³⁰ ČRA. Rozvojové cíle tisíciletí [online]. Dostupné na: <http://www.czda.cz/rozvojova-spoluprace/rozvojove-cile-tisicileti-.htm>.

³¹ Publikace vydaná Mezinárodním institutem pro výzkum potravinové politiky (IFPRI) v říjnu 2013.

Graf č. 2 Lidé hospodařící s příjmem pod 1,25 USD na den (v %)

Zdroj: <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/report-2013/mdg-report-2013-english.pdf>

Zpráva poukazuje na nutnost budování odolnosti komunit (resilience), jakousi pružnost, snahu o rychlý návrat po narušení do lepšího stavu. Hlad zůstává na základě tohoto hodnocení celosvětově na stupni „závažné“, proto je nezbytné věnovat pozornost právě budování odolnosti komunit (<http://www.rozvojovka.cz/publikace/36-globalni-index-hladu-2013.htm>).

Projekt odstranění chudoby je nejúspěšnější globální strategií. Důkazem je její fungování a statisticky prokázané pozitivní změny v rozvojových státech. Milionům lidí se podařilo vymanit z extrémní chudoby, o čem svědčí výroční zpráva Rozvojových cílů tisíciletí³² ve svém hodnocení z července 2013. Výsledky plnění cíle jsou znázorněna v následujícím grafu.

2. cíl: Dosáhnout základního vzdělání pro všechny

Zde je nutné zabezpečit pro všechny děti ve světě základní školní docházku, aby bylo docíleno snížení negramotnosti. Musí být zaveden systém základního vzdělávání, bez něho

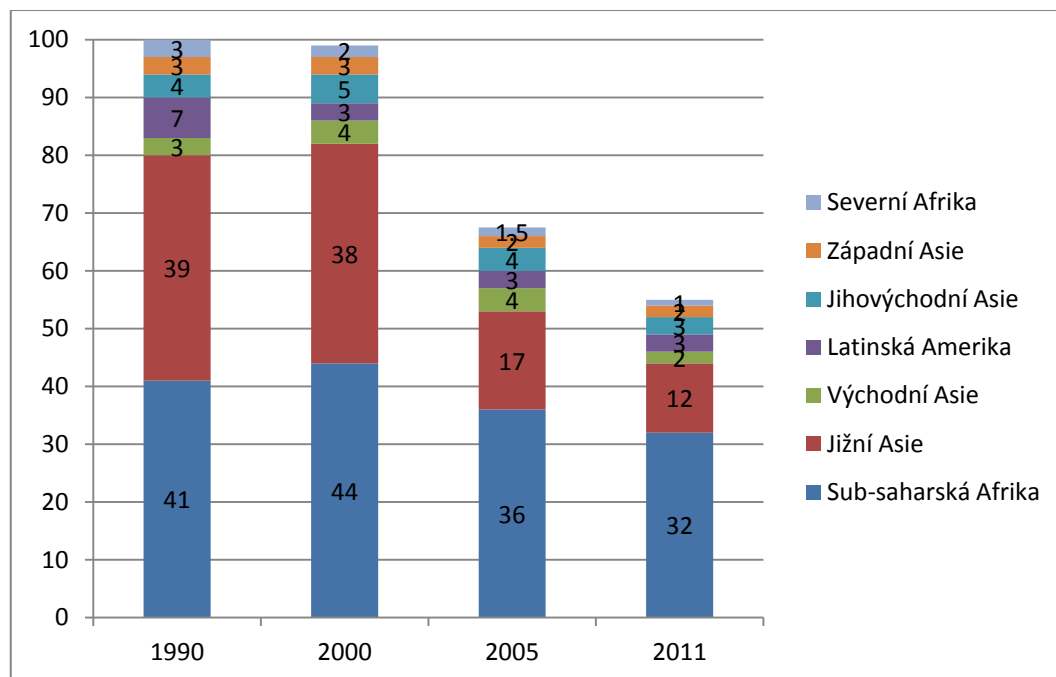
³² Výroční zprávu průběžného hodnocení dosažených výsledků Rozvojových cílů tisíciletí vydává každoročně Organizace spojených národů pod názvem The Millennium Development Goals Report a prezentuje ji generální tajemník OSN [online]. [cit. 2013-11-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/report-2013/mdg-report-2013-english.pdf>.

nelze očekávat další vývoj směrem ke střednímu a vysokému školství. Při absenci vzdělaných jedinců nemůže dojít k pokroku v posílení ekonomiky v konkrétní zemi.

Úroveň vzdělávání má vliv na posílení stability státu a zlepšuje kvalitu života. Pokud nebude v zemi tento systém nastaven, nedojde ke zlepšení vzdělávání z hlediska lepšího financování, týká se i úrovně zdraví a výživy. Z tohoto důvodu se jedná o cíl klíčový, neboť jeho plnění navazuje na uskutečňování následných cílů. Cílem do roku 2015, který byl určen jako rok splnění, je dosáhnout ve světě univerzálního vzdělání pro všechny děti.

V roce 2000 nenavštěvovalo základní školu 102 milionů dětí v rozvojových zemích. Díky tomuto rozvojovému cíli došlo ke značnému zlepšení, v roce 2011 to bylo jen 57 milionů dětí. V globálu nemá mladá generace ve věku 15 až 24 let základní dovednosti v psaní a čtení, přičemž diskriminované ženy tvoří plných 61% z celkového počtu. Situace se ovšem vyvíjí k lepšímu, což dokazuje následující přehled.

Graf č. 3 Děti nenavštěvující základní školní docházku v rozvojových zemích (v mil.)

Zdroj: <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/report-2013/mdg-report-2013-english.pdf>

3. cílem je prosazování rovnosti pohlaví a posílit roli žen ve společnosti. Jedná se o odstranění nerovnosti pohlaví ve školství a to nejdříve na základním a středním stupni, s dalším vývojem na všechny úrovně vzdělávacího systému. Prosazování rovnoprávnosti je nutné z důvodu, že z celkového počtu negramotných osob tvoří právě dvě třetiny ženy. Dalším faktem je, že ženská populace má minimální příležitost na trhu práce ve srovnání s druhým pohlavím. Totéž platí i v oblasti vzdělávání.

4. cíl: Snížit dětskou úmrtnost

V zemích třetího světa dochází k úmrtnosti přibližně 45% dětí do pěti let převážně z důvodu podvýživy a nemocí³³, což je zapříčiněno absencí kvalitního zdravotnického zařízení. Snížením úmrtnosti může být dosaženo zřízením chybějící lékařské péče, což úzce souvisí i s plněním cíle č. 5 a 6 rozvojových cílů tisíciletí, které mají za úkol zlepšení zdraví matek a bojovat s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi. Přínosem tohoto cíle je zlepšení zdravotního systému, který je neefektivní, zabezpečení dostatku léků, zdrojů a hlavně kvalifikovaného personálu.

Bohužel mnohé státy rozvojového světa vynakládají finanční zdroje na obranu nebo krytí dluhů častěji než na zdravotní péči. Příčinou může být i skutečnost, že farmaceutické firmy požadují za dovoz i jen základních léků horentní sumy, které si chudé země nemohou dovolit platit. Situace by byla zcela jistě pro tyto země řešitelnější, pokud by nemocnost nedosahovala takového objemu.³⁴

7. cílem tisíciletí je zajistit udržitelný stav životního prostředí. Přírodní zdroje, jak víme, jsou omezené, proto je nutné zabránit jejich ztrátám. Z hlediska rozvojové pomoci je daným úkolem zajistit zdroje nezávadné pitné vody, čímž dojde k výraznému zlepšení kvality života a převážně zdraví lidí, protože právě znečištěné zdroje vody jsou nositeli nemocí, na které umírají miliony lidí v chudinských čtvrtích.

³³ Podle statistik Světového potravinového programu (WFP) 842 milionů lidí na světě v převážné většině žijících v rozvojových zemích, trpí hladem. Dle zprávy z října 2013 došlo od roku 1990 ke snížení o 156 milionů. Nedostatečná výživa způsobuje téměř polovinu (45%) úmrtí dětí do pěti let, což znamená až 3,1 milionu dětí ročně. Dostupné z: <http://www.magnadetivtisni.cz/cz/news/1422/18/Podvyziva-zpusobuje-v-rozvojovych-zemich-temer-polovinu-umrti-deti-ve-veku-do-peti-let/>.

³⁴ Mezi takové země patří Egypt, Maroko, Turecko, Argentina, Brazílie, Dominikánská republika. Dostupné na: <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/report-2013/mdg-report-2013-english.pdf>.

Více než 2,1 miliardy lidí získaly přístup k lepším zdrojům pitné vody a hygienickým zařízením od roku 1990. Další oblastí zájmu je získat stále více zemské půdy a mořské oblasti pod ochranu, zlepšení životních podmínek lidí žijících ve slumech, ale převážně snížení počtu obyvatel žijících v těchto obydlích v poměrně výkonných zemích na minimum.

Poslední a to 8. cíl - budovat světové partnerství pro rozvoj, zaštiťuje všechny předcházející cíle a úkoly, neboť bez partnerství pro rozvoj by nefungovala ani mezinárodní rozvojová spolupráce za pomoci vyspělých zemí. Důležitost tomuto cíli dávají úkoly k plnění jako je např. odpouštění dluhů u nejvíce zadlužených zemí, zvýšení podílu oficiální rozvojové pomoci³⁵ z vyspělých států, snaha v již zadlužených zemích o další nenavyšování státního dluhu, pro mladou generaci zajištění produktivní práce aj.

V rámci partnerství pro rozvoj je důležitá spolupráce i soukromého sektoru pomoci rozvojovým zemím ve formě umožňování přístupu k novým technologiím v oblasti komunikační a informační. K dosažení Rozvojových cílů tisíciletí je podstatná splnitelnost jednotlivých úkolů a odstranění překážek držící slabé státy v chudobě. Ovšem k dosažení všestranného rozvoje se tyto státy nedostanou bez nutných politických a ekonomických reforem vedoucích k prosazení demokracie, rovnoprávnosti a spravedlnosti. Právě partnerství pro rozvoj by mělo vést všechny státy k zodpovědnosti za vznikající globální problémy.

Ve své další práci budu na základě výše definovaných pojmů pracovat s definicí rozvojová spolupráce a humanitární pomoc, které jsou stanoveny v zásadních dokumentech české vlády a pracuje s nimi i Evropská unie jako jeden z největších donorů³⁶ v aréně současných mezinárodních vztahů. Zajímavé je z pohledu mé bakalářské práce podívat se také na to, do jaké míry jsou rozvojové cíle plněny. Podle zprávy OSN³⁷ z letošního roku jsou některé

³⁵ Do celkové zahraniční rozvojové spolupráce ČR je v souladu s mezinárodními standardy zahrnována jak pomoc rozvojovým zemím (označována jako ODA - Official Development Assistance, oficiální rozvojová pomoc), tak pomoc tzv. transformujícím se zemí (označována jako OA - Official Assistance, oficiální pomoc). Při vykazování rozvojové pomoci v mezinárodním měřítku se pracuje s ukazatelem podílu ODA na hrubém národním důchodu (HND).

³⁶ Za donora označujeme toho, kdo poskytuje dar.

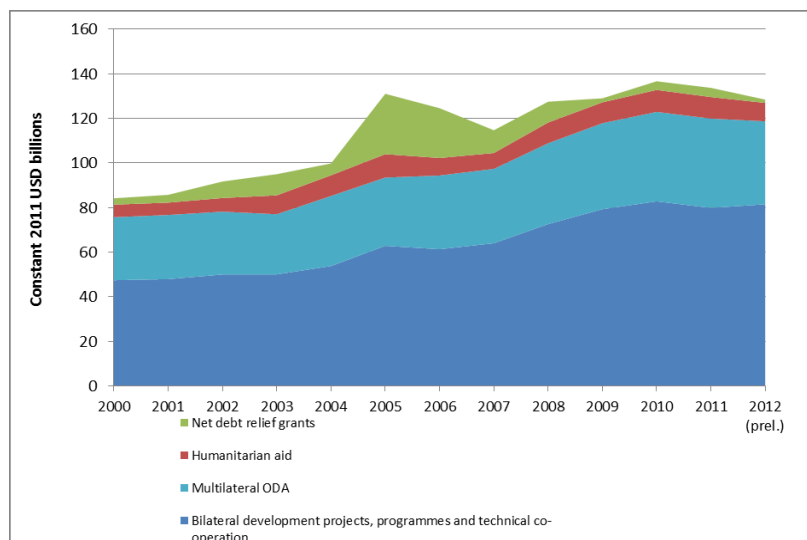
³⁷ Výroční zpráva o plnění Rozvojových cílů tisíciletí, která průběžně hodnotí dosažené výsledky, každoročně vydává Organizace spojených národů pod názvem The Millennium Development Goals Report. [online]. 2013 [cit. 2013-11-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/report-2013/mdg-report-2013-english.pdf>.

Rozvojové cíle tisíciletí již splněny, další se k úspěchu teprve blíží. I přesto jich stále k plnění zůstává mnoho a vzhledem k pomalému pokroku se předpokládá, že do roku 2015 nebudou ani zvládnuty. Největším problémem je úbytek peněz poskytovaných do nejchudších států.

V roce 2012 činila oficiální rozvojová pomoc rozvojovým zemím 126 miliard USD. Značí to čtyřprocentní pokles oproti přecházejícímu roku. Tento pokles je přičítán především hospodářské a finanční krizi a nepokojům v eurozóně, které vedly mnoho států k zavedení úsporných opatření a snižováním rozpočtů určených pro rozvojovou pomoc (<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1851>).

Postupný vývoj poskytování oficiální rozvojové pomoci všech dárcovských zemí v období od roku 2000 až 2012 je shrnut v následujícím obrázku. Údaje jsou rozčleněny na pomoc ve formě grantů, humanitární, multilaterální a bilaterální projekty a programy.

Obrázek č. 1 Oficiální rozvojová pomoc (ODA) z OECD-DAC v letech 2000-2012 (v mld. USD)

Zdroj: OECD/DAC. Dostupné na: <http://www.oecd.org/dac/stats/ODA2012.pdf>

3.3 Rozvojová politika České republiky

Česká republika jako člen Evropské unie³⁸ uznává princip solidarity mezi lidmi a státy navzájem, bere na sebe odpovědnost při řešení globálních problémů³⁹. Projevem tohoto postoje je zahraniční rozvojová spolupráce (ZRS) jako součást české zahraniční politiky. Termín rozvojové spolupráce vzešel po druhé světové válce jako výraz dokonalejší formy humanitární tradice.⁴⁰

Z historického pohledu má rozvojová pomoc České republiky dlouhotrvající tradici. V této části bude tedy vhodné rozdělit historii rozvojové spolupráce na dvě časová období, a to před rokem 1989 a následně na 90. léta, kdy byla Česká republika po změně politického systému postupně včleňována do západních ekonomických kultur.

3.3.1 Vývoj oblasti zahraniční rozvojová spolupráce České republiky

Rozvojová pomoc před rokem 1989

Před rokem 1989 se tehdejší socialistické Československo řadilo mezi země, které se značně podílelo na rozvojové pomoci. Před listopadovým převratem v roce 1989 byly uskutečňovány jen některé formy rozvojové pomoci a spolupráce a byly motivované spíše ideologicky a politicky a mluví se o určité deformaci. Spolupráce byla zaměřena na podpory procesů přeměn společností, průmyslovou pomoc, zvyšování kvalifikace, podporu vzdělávání nebo zdravotnictví apod.

³⁸ Dne 1.5.2004 se stává Česká republika členem Evropské unie [online]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9090/sekce/zakladni-data-o-cr-a-eu/>.

³⁹ Globální problémy členíme do tří skupin a to intersociální, vznikající v důsledku vzájemného působení „různých společensko-sociálních a ekonomických systémů a globálního soužití lidstva v podmínkách různých hodnotových kritérií a ideologií, jakož i různých reakcí na globální společenské situace se zásadním střetem zájmu“ (Jeníček, Foltýn, 2003, s. 5). Do této oblasti spadají otázky zbrojení, sociální a ekonomická zaostalost rozvojových zemí, problematika globální zadluženosti. Dále problémy přírodně sociální povahy, které „pramení z porušení vazeb mezi přírodou a lidskou společností, kdy počet obyvatel roste, přírodní zdroje však zůstávají spíše konstantní...ekonomický růst, konzumní styl života a růst lidských potřeb řadu z těchto obtíží vyvolávají, nebo v důsledku znečištění životního prostředí zhoršují“ (Jeníček, Foltýn, 2003, s. 6). Jedná převážně o problémy oblasti ekologické, surovinové a energetické, populační a potravinové. Poslední skupinou jsou antroposociální globální problémy. Do této kategorie spadají problémy nerovného přístupu ke vzdělání, zdravotní péči, bydlení, kultuře, lidským právům i nedostatky v jejich zabezpečování (Jeníček, Foltýn, 2003, s. 6).

⁴⁰ MZV ČR. Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu ČR do Evropské unie [online]. [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zakladni-dokumenty-rozvojova-spoluprace-1312.html>.

Míra spolupráce však nebyla stabilní, mezi 50. a 60. rokem došlo k jistému poklesu a stagnaci. V 70. letech začíná spolupráce posilovat, největšího růstu dosahuje pak v 80. letech. Tento růst se projevil především zapojením nevládních organizací do poskytování pomoci, a to jednak v zemích poskytující pomoc nebo na straně příjemců. Důležitým krokem v letech 1996 a 1997 je přizpůsobování se podmínkám OECD při realizování projektů pomoci České republiky formou přípravy plánů projektů (Lysoněk, 1996, s. 62).

Poskytování československé rozvojové pomoci zásadně ovlivňovala studená válka převážně svými kategorizacemi rozvojových zemí a to na:

- mimoevropské socialistické země⁴¹
- země přednostního zájmu⁴²
- země československého zájmu z hlediska rozvoje dlouhodobých politických a hospodářských vztahů⁴³
- země v područí imperialismu⁴⁴

Československo v tomto období zaměřovalo své aktivity zpravidla na „mimoevropské socialistické země“ a „země přednostního zájmu“, spolupráce s ostatními zeměmi byla přehodnocována směrem, zda ve svém výsledku bude vzájemně výhodná.

Rozvojová pomoc Československa byla rozdělena několika směry:

- a) **Hmotná pomoc**, která byla realizována jen v mimoevropských socialistických zemích, v zemích přednostního zájmu a určených národně osvobozenecých

⁴¹ Do této kategorie jsou zařazeny země: Kuba, Mongolsko, Severní Korea, Severní Vietnam/Vietnam, později též Laos a Kambodža. PLEŠINGER, Jan; KAPLAN, Michal; JELÍNEK, Petr; EXNEROVÁ, Věra: *Zahraniční rozvojová spolupráce ČR. 2005* [online]. 2005 [cit. 2013-11-01]. Dostupné z: <http://www.tf.jcu.cz/getfile/5ef56634222c15a2>.

⁴² Mezi země přednostního zájmu jsou zařazeny tyto země: na počátku 60. let Ghana, Guinea a Mali, v 80. let pak Afghánistán, Angola, Etiopie, Jižní Jemen a Mozambik, ve druhé polovině 80. let Nikaragua. PLEŠINGER, Jan; KAPLAN, Michal; JELÍNEK, Petr; EXNEROVÁ, Věra: *Zahraniční rozvojová spolupráce ČR. 2005* [online]. 2005 [cit. 2013-11-01]. Dostupné z: <http://www.tf.jcu.cz/getfile/5ef56634222c15a2>.

⁴³ Patří sem rozvojové země, které se politicky nestavěly proti východnímu bloku - v 80. letech například do této kategorie náležely státy jako Sýrie, Alžírsko, Libye, Irák, Indie, Kongo, Benin, Mexiko, Venezuela, Guinea-Bissau, ale také Nigérie nebo Írán. PLEŠINGER, Jan; KAPLAN, Michal; JELÍNEK, Petr; EXNEROVÁ, Věra: *Zahraniční rozvojová spolupráce ČR. 2005* [online]. 2005 [cit. 2013-11-01]. Dostupné z: <http://www.tf.jcu.cz/getfile/5ef56634222c15a2>.

⁴⁴ Jedná se o rozvojové země, které se politicky jednoznačně orientovaly na západní demokracie a se kterými Československo intenzivní spolupráci nerozvíjelo. PLEŠINGER, Jan; KAPLAN, Michal; JELÍNEK, Petr; EXNEROVÁ, Věra: *Zahraniční rozvojová spolupráce ČR. 2005* [online]. 2005 [cit. 2013-11-01]. Dostupné z: <http://www.tf.jcu.cz/getfile/5ef56634222c15a2>.

hnutích.⁴⁵ Tato bezplatná pomoc se zaměřovala na dodávky léků, potravin, pracovního nářadí, alfabetizačních a jiných pomůcek.

- b) **Technická pomoc** se vyznačovala vysíláním odborníků do výcvikových a učebních zařízení a přijímání stážistů. Pomoc byla omezena na některé mimoevropské státy nebo země přednostního zájmu nebo země, které se jevily pro práci výhodnější, jako byl Kuvajt, Tunis nebo Malta.
- c) **Poskytování stipendijních pobytů na československých vysokých školách** určené pro studenty z rozvojových států Afriky, Asie a Latinské Ameriky.⁴⁶

Z hlediska institucionálního zajišťovala poskytování rozvojové pomoci Komise pro koordinaci poskytování pomoci rozvojovým zemím a národně osvobozené hnutí zřízené v roce 1979. O rok později byl založen zvláštní odbor pomoci rozvojovým zemím, který podléhal Federálnímu ministerstvu zahraničního obchodu, jehož činností bylo vytváření dohod a prováděcích dokumentů v daných oblastech spolupráce (Exnerová, 2005, s. 115).

Rozvojová pomoc po roce 1990

Rozvojová pomoc po roce 1990 se zcela zásadně liší v porovnání s pomocí v tehdejší Československu. Rozdíl je znát především v organizaci poskytování rozvojové pomoci v ekonomikách východního bloku od systému pomoci v bloku západním. Obnovení programu zahraniční rozvojové spolupráce nastal v roce 1995, kdy Česká republika byla první z transformujících se zemí střední a východní Evropy. Snažila se navázat na dlouhodobé tradice vztahů tehdejšího Československa s rozvojovými zeměmi, podstatnou překážkou bylo zbavení se nežádoucí ideologické zátěže (Adamcová, 2006, s. 7).

Jak ve své knize Exnerová uvádí, „mnohem závažnější negativní dopad měla ale pomoc poskytovaná minulým režimem na postoje veřejnosti. Nedůvěra občanů ve veškeré

⁴⁵ Národně osvobozené hnutí alžírské, angolské, mozambické, zimbabwské, namibijské, jihoafrické, stejně tak jako národně osvobozené hnutí Guineje-Bissau a Kapverd. PLEŠINGER, Jan; KAPLAN, Michal; JELÍNEK, Petr; EXNEROVÁ, Věra: *Zahraniční rozvojová spolupráce ČR*. 2005 [online]. 2005 [cit. 2013-11-01]. Dostupné z: <http://www.tf.jcu.cz/getfile/5ef56634222c15a2>.

⁴⁶ V polovině 80. let Československo nabízelo 850 stipendijních míst ročně. Celkem do roku 1992 absolvovalo vysokoškolské studium v Československu téměř 20 000 cizinců. Jejich studium organizačně zajišťovala od roku 1961 tzv. Univerzita 17. listopadu. Usnesení vlády Československé socialistické republiky ze dne 30. srpna 1984 č. 240 o zvýšení počtu stipendijních míst ke studiu na vysokých školách v ČSSR pro občany z rozvojových zemí [online]. Dostupné na: http://www.mzv.cz/file/397200/Analyza_poskytovani_stipendiuj_zkracena_verze.pdf.

mezinárodně politické kroky komunistického režimu vyústila v averzi značné části veřejnosti vůči jakýmkoliv projevům mezinárodní solidarity.“ Tento postoj vyústil k výraznému poklesu rozvojové pomoci po roce 1989 (Exnerová, 2005, s. 116, [cit. 2013-11-26]).

Impulzem opětovného návratu k rozvojové pomoci bylo začleňování České republiky do západních ekonomických a politických kultur, zároveň se ČR hlásila k postojům mezinárodního společenství a podmínkám OECD. V polovině 90. let přichází nový podnět, kdy bylo zahájeno jednání o vstupu do OECD.⁴⁷ Vzniká tak nutnost obnovení zahraniční rozvojové pomoci ČR a zároveň přiblížením se trendům dle zásad organizace OECD.

Česká republika na tuto situaci reagovala vytvořením dokumentu „Zásady pro poskytování zahraniční pomoci“⁴⁸, které byly schváleny vládou v březnu 1995. Zásady definovaly postupy a kompetence státu při poskytování rozvojové a humanitární pomoci. Na veškeré realizační projekty pomoci byly přesně vyčleněny finanční prostředky. Příprava, realizace projektů a čerpání finančních prostředků přešla do kompetencí jednotlivých resortů ministerstev, koordinační role připadla dle zásad ministerstvu zahraniční.

Dalším kladným přínosem bylo stanovení zásad pro rozčleňování pomoci na bilaterální a multilaterální. Prostřednictvím mezinárodních vládních organizací je multilaterální pomoc realizována formou obecných či účelově vázaných příspěvků. Pro tuto formu pomoci bylo nutné vytvořit rámcový soulad ve svých činnostech a prioritách mezi jednotlivými organizacemi a zájmy České republiky. Bilaterální pomoc se orientuje na země podle závažnosti situace, kde snahou přijímací země je řešení problematické situace a zajištění efektivního využití poskytnuté pomoci (<http://www.rozvojovka.cz/zahranicni-rozvojova-spoluprace-cr>).

⁴⁷ ČR se stala členem OECD dne 21. 12. 1995 (zdroj: OECD: Ratification of the Convention on the OECD. Dostupné na: <http://www.oecd.org/general/listofocdmembercountriesratificationoftheconventionontheoecd.htm>.

⁴⁸ Usnesení vlády České republiky ze dne 15. března 1995 č. 153 + P k zásadám pro poskytování zahraniční pomoci [online]. Dostupné na: http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/7897B04C221A1F30C12571B6006BDB3E.

Zásadami byly vytvořeny kritéria pro stanovení priorit rozvojové pomoci, které jsou:

- naléhavost,
- vztah přijímající země k České republice,
- úroveň demokracie a dodržování lidských práv v přijímající zemi,
- míra využití včetně možnosti kontroly využití.⁴⁹

Zásady stanovily rozvojové pomoci koncepční charakter, skutečnost byla ovšem jiná. Jednalo se o jednotlivé, převážně izolované projekty, vznikající spíše z individuálních iniciativ než z jasně určených priorit. Tato skutečnost způsobila rozsáhlou teritoriální a sektorovou roztržitost, vypovídá o tom počet realizovaných projektů zahraniční rozvojové pomoci v letech 1996 - 2000, kterých bylo dosaženo celkem ve čtyřiceti zemích.

Vzniklá situace svědčí o faktu, že v kombinaci s nízkým objemem pomoci byla poskytována formou malých projektů, což zhoršovalo přínos vynaložených prostředků z hlediska hospodářské a sociální situace příjmů, tak v upevňování vztahů mezi Českou republikou a příjemci pomoci (Exnerová, 2005, st. 116).

Rozvojová pomoc po vstupu do EU

Vstupem České republiky do Evropské unie v roce 2004 došlo ke značným změnám v koncepci a organizaci rozvojové spolupráce. Do dvoustranné spolupráce vstoupila právní legislativa, která měla být v souladu s normami Evropského společenství. Nejvíce úprav zaznamenala především novela zákona o veřejných zakázkách. Obrat nastává ve způsobu zpracování rozvojových projektů, které si doposud vytvářeli a předkládali sami realizátoři.

Podstatným rozdílem po vstupu do Evropské unie je, že stát musí v případě výběrových řízení předložit, ve kterých konkrétních zemích budou rozvojové projekty uskutečňovány a jaký způsob bude stát uplatňovat v rozvojové spolupráci s partnerskými státy. Další změnou je ustanovení zásad zahraniční rozvojové spolupráce, které poukázaly na důležitou spolupráci s vybranými zeměmi jako na nosný pilíř rozvojové spolupráce České republiky (Exnerová, 2005, s. 117).

⁴⁹ Na stejném místě.

Pro přesnější odhad situace v oblasti rozvojové spolupráce byly zavedeny tzv. střednědobé programy a střednědobé výhledy financování zahraniční rozvojové spolupráce ČR, které ulehčovaly aktérům plánovat své záměry na delší období a umožňovaly určit výši objemu pomoci.

Pozitivním krokem k rozvoji českých soukromých firem bylo jejich zapojení do rozvojové spolupráce, ať již formou poskytovaných služeb nebo dodávkami zboží. Soukromý sektor neměl při vstupu do Evropské unie žádnou formu organizace. První změny nastaly až v roce 2008, kdy vzniká sdružení Platforma podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci. Velkou roli hrají zakázky uskutečňované v rozvojové spolupráci s Evropskou unií (Horký, 2010, s. 75).

Česká republika přispívá do rozpočtu Evropského společenství, což přináší určité výhody jako je např. účast při výběrových řízeních. Přihlášením se do těchto výběrových řízení není ovšem pro uchazeče jednoduchou záležitostí. Je nutné splňovat náročné parametry, důležité jsou zkušenosti, praxe, ale i dostupné finanční zdroje (<http://www.rozvojovka.cz/zahranicni-rozvojova-spoluprace-cr>).

Jak říká Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce schválená vládou České republiky v roce 2011, „EU je klíčovým prostorem a zároveň i nástrojem k prosazování cílů a zájmů ČR. Ty se mohou týkat jak pozic ČR v rámci EU, tak i ovlivňování EU jako celku ve vztahu ke třetím zemím, zvláště jde-li o strategické partnery či země a regiony českého prioritního zájmu. Silná a jednotná EU umožňuje ČR lépe obstát v mezinárodním prostředí, zejména podílet se na utváření pravidel mezinárodní konkurence, jímž je ČR, stejně jako další členské státy, přímo a bezprostředně vystavena.“⁵⁰

(http://www.mzv.cz/file/675937/koncepce_zahranicni_politiky_2011_cz.pdf, [online], cit.: [2013-11-07]).

⁵⁰ MZV ČR. Koncepce zahraniční politiky České republiky schválená vládou ČR dne 20. července 2011 [online]. 20. 7. 2011 [cit. 2013-10-10]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/675937/koncepce_zahranicni_politiky_2011_cz.pdf.

3.3.2 Současná rozvojová spolupráce ČR

V současné době ve spojení s rozvojovou pomocí jsou stále více diskutována témata související s politickou, ekonomickou a sociální oblastí. S globalizujícím světem a neustálým tlakem politických skutečností jsou stále častěji přehodnocovány principy humanitární pomoci. Je stále větší snaha o propojení humanitární pomoci s rozvojovou spoluprací, neboť některé země se vlivem politických krizí ocitají opakovaně v krizích humanitárních. Stále je proto potřebné řešit politickou stabilitu, ekonomickou prosperitu, ale i otázky vládnutí v daných státech (Exnerová, 2005, s. 102).

Jak hovoří v rozhovoru dostupném v časopise Rozvojovka⁵¹ bývalý hlavní ekonom Světové banky François Bourguignon, je stále potřebné dokazovat, že rozvojová pomoc je efektivní. Vlády zemí začnou krátit své rozpočty na rozvojovou spolupráci, pokud nebudou k dispozici věrohodné argumenty o efektivnosti. Ovšem poukazuje na to, že je velice obtížné identifikovat roli pomoci a ještě těžší je pomoc vyčíslit.

Výše objemu prostředků je v našem státě omezen, není tedy dostatek možností pro koordinovanou a koncentrovanou rozvojovou spolupráci. Chybí dostatečně velká podpora veřejnosti a vůle politiků pro rozvojovou spolupráci. Současnou situaci nelze označit za příliš pozitivní.

V roce 2012 dosáhla celková oficiální rozvojová pomoc (ODA) České republiky 4,29 miliardy Kč, což znamená v porovnání s rokem 2011 pokles o 3%, v oblasti dvoustranné pomoci se jedná o výši 1,3 miliardy Kč, mezinárodní organizace se podíleli částkou 2,99 miliardy Kč. I když došlo ke snížení finančního objemu, je nutné zhodnotit tuto situaci ze dvou směrů v porovnání se zahraniční rozvojovou spoluprací k ostatním členským státům Evropské unie.

(http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/vyrocn_i_prehledy/informace_o_zahranicni_rozvoje_3.html).⁵²

⁵¹ Publikace Rozvojovka vzniká v rámci mezinárodního projektu V4Aid realizovaného společností Člověk v tísni. Vydavatelem je Člověk v tísni, o.p.s., vychází čtvrtletně a je financována z fondů Evropské unie [online časopis]. 2013 [cit. 2013-10-10]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/casopis-rozvojovka>.

⁵² MZV ČR. Informace o zahraniční rozvojové spolupráci ČR a statistický přehled DAC za rok 2012 [online]. 28. 8. 2013 [cit. 2013-10-10]. Dostupné na: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/vyrocn_i_prehledy/informace_o_zahranicni_rozvoje_3.html.

České republice se sice nedaří plnit podíl objemu prostředků na HND, na druhou stranu je pozitivem skutečnost, že v době ekonomické krize EU a škrťů v rozpočtu Česká republika dosáhla mírného zvýšení objemu zahraniční rozvojové spolupráce v porovnání s dalšími zeměmi EU (<http://www.fors.cz/wp-content/uploads/2012/12/AW-FoRS.pdf>).⁵³

Ve své knize Horký poukazuje na problém chybějící společné strategie vůči rozvojovým zemím, resorty nepracují jednotně, nezajímají se o to, jaké budou důsledky jejich politik v zemích rozvojového světa. Zákon o rozvojové spolupráci a humanitární pomoci považuje za velmi důležitý, neboť rozpoutal debatu o představách České republiky a budoucí spolupráci s rozvojovými zeměmi (Horký, 2010, s. 82).

Současná rozvojová spolupráce probíhá v souladu s Koncepcí zahraniční rozvojové spolupráce na období 2010 - 2017. Je realizována Ministerstvem zahraničních věcí, které připravuje každoročně Plán dvoustranné zahraniční rozvojové spolupráce a další strategické dokumenty, zadává projekty a podílí se na řízení České rozvojové agentury.

Zástupci všech ministerstev a dalších orgánů státní správy a zástupce nestátních neziskových organizací a soukromého sektoru jsou sdruženi v Radě pro zahraniční rozvojovou spolupráci. Hlavní činností je koordinace rozvojové spolupráce a vzájemná informovanost

(http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/vyrocní_prehledy/informace_o_zahranicni_rozvojove_3.html).

Česká rozvojová agentura (ČRA)⁵⁴ realizuje dvoustranné rozvojové projekty rozvojové spolupráce, formuluje projekty, zadává výběrová řízení, popisuje vhodná témata. Tyto činnosti jsou uskutečňovány podle Metodiky projektového cyklu bilaterálních programů zahraniční rozvojové spolupráce. Projekty jsou realizovány na základě veřejných zakázek

⁵³ ZÁZVORKOVÁ, Marie; MILÉŘOVÁ, Jana; DUDOVÁ, Zuzana. *Zpráva FoRS o zahraniční rozvojové spolupráci ČR za rok 2011*. Praha, 2012. 52 s. ISBN: 978-80-905375-0-7, s. 21[online]. 2012 [cit. 2013-11-10]. Dostupné také na: <http://www.fors.cz/wp-content/uploads/2012/12/AW-FoRS.pdf>

⁵⁴ Česká rozvojová agentura (ČRA) byla založena v 1. lednu 2008 jako implementační agentura pro plnění úkolů v oblasti zahraniční rozvojové spolupráce ČR, zejména pro přípravu a realizaci bilaterálních projektů rozvojové spolupráce.

jak soukromému sektoru, tak nestátním neziskovým organizacím formou dotací a tvoří více jak dvě třetiny objemu prostředků určených bilaterálním projektům.⁵⁵

3.3.3 Současná rozvojová spolupráce neziskového sektoru

Jak je uvedeno ve výroční zprávě FoRS⁵⁶ o zahraniční rozvojové spolupráci zpracované v roce 2012, mezi největší příjemce finančních prostředků určených pro bilaterální rozvojové projekty zahraniční rozvojové spolupráce České republiky z neziskového sektoru patří nestátní neziskové organizace Člověk v tísni⁵⁷, Charita Česká republika⁵⁸, Občanské sdružení ADRA⁵⁹ a Arcidiecézní charita Praha.⁶⁰

⁵⁵ MZV ČR. Informace o zahraniční rozvojové spolupráci ČR a statistický přehled DAC za rok 2012 [online]. 28. 8. 2013 [cit. 2013-10-10]. Dostupné na: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/vyrocní_prehledy/informace_o_zahranicni_rozvojove_3.html.

⁵⁶ ZÁZVORKOVÁ, Marie; MILĚŘOVÁ, Jana; DUDOVÁ, Zuzana. *Zpráva FoRS o zahraniční rozvojové spolupráci ČR za rok 2011*. Praha, 2012. 52 s. ISBN: 978-80-905375-0-7, s. 37 [online]. 2012 [cit. 2013-11-10]. Dostupné také na: <http://www.fors.cz/wp-content/uploads/2012/12/AW-FoRS.pdf>.

⁵⁷ Organizace Člověk v tísni vznikla v roce 1992, kde základ položili váleční zpravodajové a novináři věnující se zahraničí a kterým již nevyhovovalo jen přivážet informace do České republiky a následně svou činnost rozšířili vyvážením pomoci ven z naší republiky do postižených oblastí. Postupně se společnost rozvinula na úroveň profesionální humanitární organizace s cílem pomáhat v krizových oblastech a podporovat dodržování lidských práv ve světě. Hospodáří jen s minimem stálých finančních prostředků, většina příjmů je včleněna na konkrétní projekty. Mezi hlavní zdroje příjmů patřily především prostředky EU, státní rozpočet ČR, prostředky zahraničních vlád a agentur OSN, velký podíl tvořily dary od jednotlivců a firem a prostředky z vlastní činnosti. V roce 2012 z těchto zdrojů získali celkem 627 712 000 Kč, v současnosti pomáhá ve více než 25 zemích celého světa. Dostupné na: <http://www.clovekvitisi.cz/cs>.

⁵⁸ Charita Česká republika navazuje na historii péče křesťanů a katolické církve o chudé a trpící. Působila v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a počátky katolické charity v českých zemích jsou prokazatelné již od roku 1919, značného rozvoje dosáhla za první republiky a pomáhala na konci druhé světové války. V období komismu byla činnost Charity převážně v útlumu, svou činnost obnovila Česká katolická charita (dnes Charita ČR) v souvislosti s amnestií Václava Havla, kdy se zprofesionalizovala, otevřela stovky sociálně-zdravotních služeb v ČR a rozšířila své projekty do desítek zahraničních zemí. V České republice se nejvíce angažovala pomocí lidem při všech větších povodních. Jednotlivá zařízení a střediska neprovozuje centrálně Charita ČR, ale příslušné diecézní, oblastní, městské a farní Charity. Dostupné na: <http://www.charita.cz/o-charite/z-historie/>.

⁵⁹ ADRA (Adventist Development and Relief Agency) je mezinárodní humanitární organizace poskytující pomoc lidem v nouzi. Je součástí mezinárodní sítě organizací ADRA, které působí ve více než 125 zemích světa a v České republice pracujeme od roku 1992. V České republice ADRA koordinuje 11 dobrovolnických center, která se zaměřují především na pomoc seniorům, dětem a zdravotně postiženým. Dostupné na: <http://www.adra.cz/adra/kdo-jsme>.

⁶⁰ Vznik organizace můžeme zaznamenat do období první republiky, avšak za působení komunistického režimu byla činnost Charity omezena. Oficiální registrace je datována v roce 1996, krátce po revoluci byla činnost Diecézní charity obnovena. Zřizovatelem je Arcibiskupství pražské, svoji činnost financuje Charita Praha díky orgánům státní správy a místních samospráv (ministerstva, kraje, obce), církevním a veřejným sbírkám, individuálním i firemním dárcům a z výnosů z vlastní hospodářské činnosti a benefičních akcí.

Uvedené organizace se značně realizují v rozvojové spolupráci ČR, jejich myšlenky se ubírají k základním hodnotám života, a to směrem k humanismu, svobodě, solidaritě a rovnosti. Poukazují na skutečnost, že všichni lidé v jakékoli části světa mají právo rozhodovat o svém životě a sdílet práva vyjádřená ve Všeobecné deklaraci lidských práv.⁶¹

Každá z uvedených organizací sama rozhoduje o svých prioritách činností, vše se odvíjí od naléhavosti situace a daných možností. Člověk v tísní se snaží o vytvoření informované, aktivní a zodpovědné společnosti, řešící problémy jak ve vlastní zemi, tak i za naší hranicí. Aktivně se podílejí na budování společnosti, kde kulturní, rasové a etnické odlišnosti jsou pro zemi přínosem, nikoli konfliktem.

Jak sami uvádějí, jejich činnost se vyvíjí prostřednictvím aktivit a iniciativ několika stovek zaměstnanců a formou dobrovolnictví jak v České republice, tak mimo ni. Bez přispění a podpory občanů, podnikajících firem či vládních a mezinárodních institucí, by nebylo možné tuto činnosti, potažmo pomoc zemím vyžadující naléhavou pomoc, realizovat (<http://www.clovekvtisni.cz/cs/o-nas>).

Charita Česká republika se zaměřuje především na provozování sítě zdravotních a sociálních služeb v naší republice. Po tzv. sametové revoluci⁶² značně obnovila svou činnost zaměřenou na pomoc lidem v nouzi, neboť po vyhlášené amnestii byli propuštěni lidé na svobodu bez existence rodinného zázemí a absence finančních či hmotných prostředků.

I díky tomuto se stává největším nestátním poskytovatelem charitativních služeb v oblasti pomoci seniorům, lidem se zdravotním postižením, pomáhá dětem, mládeži, rodinám i ženám v tísní, obětem trestné činnosti či uprchlíkům a cizincům. Hlavním posláním je ochrana důstojnosti člověka a poskytování účinné pomoci směřující k jejich osamostatnění (<http://www.charita.cz/>).

⁶¹ Jedná se o nezávazný dokument, obsahující nejznámější katalog lidských práv. Schválen byl Valným shromážděním Organizace spojených národů dne 10. prosince 1948. Dostupné na: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>.

⁶² Sametovou revolucí označujeme období změn v Československu mezi 17. listopadem a 29. prosincem 1989, které vedly k pádu komunistického režimu a vyústily v přechod na demokratické principy. K těmto změnám přispěl i rozpad bývalého Východního bloku a stále rostoucí nespokojenost obyvatel s ekonomickou a politickou situací v zemi.

Stejným směrem se ubírá i Arcidiecézní charita Praha. Kromě sociálních a zdravotních služeb, které se orientují na oblast Prahy, Středočeského a Ústeckého kraje, svou pozornost zaměřují na humanitární pomoc a rozvojovou spolupráci, ale pouze v určitých zahraničních zemích.⁶³ Podporují nejchudší děti, rodiny nebo celé komunity v oblasti vzdělávání, zdravotnictví a místního rozvoje s cílem dosažení vyšší, trvalé životní úrovně a samostatnosti (<http://praha.charita.cz/>).

Poskytováním okamžité humanitární pomoci do zahraničí v souvislosti s mimořádnými událostmi jako jsou válečné konflikty, zemětřesení nebo povodně, se zabývá společnost ADRA. Uskutečňuje rozvojové projekty na podporu lidí, kteří se snaží vymanit z vlastní chudoby a s tím souvisejících špatných životních podmínek. Zároveň podporuje rozvoj společností v zemích s probíhající demokratickou transformací (<http://www.adra.cz/>).

Všechny tyto organizace pořádají různé charitativní akce, jednou z metod získání finančních prostředků od veřejnosti jsou pořádány veřejné sbírky. Tento druh příjmů je pro organizace zcela zásadní už vzhledem k tomu, že finance poskytované ze státního rozpočtu mají klesající tendenci v důsledku vlivu finanční krize. Jak uvádí Hladká a Konečný ve své studii⁶⁴, 77 % sbírek organizují právě neziskové organizace prezentované nadacemi, nadačními fondy, občanskými sdruženími, církvemi a obecně prospěšnými společnostmi.

Dále se mohou občané angažovat formou členství v těchto organizacích, finančním darem nebo aktivní činností, což obnáší přijetí nabídky pracovních příležitostí v republice či účasti na zahraniční misi. Snaží se občanům co nejvíce ukázat, jak je jejich pomoc důležitá, co je za jejich dar nakoupeno a v které zemi byl poskytnut.

Každá z uvedených humanitárních organizací se snaží upoutat dárců různými projekty. Jednou z takových kampaní je tzv. „Skutečný dárek“, který zahájil svou činnost v listopadu 2009 a první dárky byly Člověkem v tísní nakoupeny v roce 2010. Podstatou tohoto projektu je zakoupení dárkového certifikátu z nabídky konkrétní materiální pomoci, kdy si každý zájemce vybírá dar podle svých finančních možností.

⁶³ Mezi tyto země patří Indie, státy subsaharské Afriky (Uganda, Zambie, Konžská demokratická republika) a Bělorusko.

⁶⁴ HLADKÁ, Marie; KONEČNÝ, Miroslav. *Veřejné sbírky v ČR a možnosti jejich zneužití*. Studie pro VŠE v Praze [online]. 2008 [cit 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/studie-hladka-pdf.aspx>.

Díky tomuto projektu byla poskytnuta pomoc v Africe a Asii⁶⁵, která je zaměřena především na obživu, rozvoj venkovským komunit, zdraví, školství a tím souvisejícího vzdělání či snížení nezaměstnanosti absolvováním rekvalifikačních kurzů. Humanitární pomoc prostřednictvím Skutečného dárku pomáhá také lidem sociálně vyloučeným k návratu do běžného života nebo podporují lidi vracující se z válkou vynuceného exilu, kteří se potýkají s existenčními problémy.

Kampaní typickou pro organizaci ADRA je tzv. „Mince denně“, kterou odstartovala v druhé polovině roku 2012. Každý z občanů České republiky se může dobrovolně zaregistrovat a stát se členem programu, jehož ambicí je motivovat veřejnost k pravidelnému dárcovství, díky kterému mohou neziskové organizace efektivněji plánovat svou činnost. Občané si vybírají konkrétní finanční částku hrazenou v pravidelné měsíční frekvenci. Získané finanční prostředky v rámci programu Mince denně jsou následně děleny na tři třetiny, a to na podporu pomoci v České republice, podporu rozvojových projektů a humanitární pomoci v zahraničí a zbývající část na zajištění rozvoje a chodu organizace samotné (<http://www.adra.cz/mince-denne/nase-spolecna-pomoc-v-roce-2012>).

Jak říká koordinátorka kampaně Mince denně Michaela Kreuterová: „Je pro nás důležité vybudovat širší základnu pravidelných dárců. Pro organizace znamená pevná základna jednu z klíčových oblastí jistoty a růstu“. Dále uvádí, že "díky pravidelným dárcům jsme schopni flexibilně reagovat, v případě humanitárních katastrof můžeme ihned uvolnit nějakou částku, která je potřeba" (Interview. In Studio ČT24. TV, ČT24, 2. října 2012, 16:05).

Prostřednictvím České Federace potravinových bank, občanského sdružení s humanitárním zaměřením, je v České republice od roku uskutečňována potravinová pomoc. V současné době působí Potravinové banky na šesti místech ČR⁶⁶, první započala svou činnost v roce 2006. Shromažďují zdarma potraviny, skladují a následně přerozdělují humanitárním a charitativním organizacím, které tuto pomoc dále předávají podle potřeby lidem.

⁶⁵ Mezi tyto státy Afriky a Asie se řadí státy Afghánistán, Angola, Etiopie, Gruzie, Jižní Súdán, Kambodža, Kongo, Namibie a Sýrie.

⁶⁶ Potravinová banka působí v Praze, Ostravě, v Ústeckém kraji, Liberci, Plzni a Potravinová banka Vysočina.

Doposud věnovali potraviny bankám během celého roku prvovýrobci potravin ze své vlastní činnosti, a to přibližně jednou polovinou, dalším dílem přispívali obchodní řetězce formou čerstvých výrobků stažených z regálů před vypršením trvanlivosti a potravinový průmysl, který se podílí na dodávkách trvanlivých a mražených výrobků. V listopadu 2013 proběhla první Národní potravinová sbírka, kdy lidé pomáhali přímo ve svém regionu a darovali trvanlivé potraviny potřebným v dětských domovech, azylových domech nebo chudým rodinám. Sběrka byla první větší příležitostí, jak může potraviny darovat i široká veřejnost.

Darování jídla má v České republice i své úskalí, největším problémem je legislativa. Na rozdíl od jiných zemí Evropské unie musí české firmy z věnovaných potravin odvádět daň z přidané hodnoty a zároveň vše uvádět v darovací smlouvě. Výsledkem této náročné administrativy a finanční náročnosti je, že obchodní řetězce potraviny, kterým končí doba spotřeby, raději sami zlikvidují, neboť tento způsob vychází levněji a ušetří mnoho času (<http://www.potravinovabanka.cz>).

Závěrem této části mé bakalářské práce lze konstatovat, že rozvojová pomoc má za sebou dlouhou cestu vývoje. Za minulého režimu probíhala omezeně jen v určitých formách. Pomoc poskytovaná charitativními katolickými církvemi byla značně potlačována. Krokem vpřed byla změna politického režimu v České republice, následně vstup do OECD a EU, což vneslo do oblasti rozvojové pomoci novou legislativu. Spolupráce se začala rozšiřovat na západní státy a zároveň se otevřely možnosti těm organizacím, kterým totalitní režim tuto činnost neumožňoval.

V roce 2012 hráli stěžejní roli v bilaterální rozvojové spolupráci České republiky rozvojové projekty organizované většinou českými subjekty, menší aktivity byly zaznamenány v rámci resortních ministerstev. Za velký pokrok se považuje uzavření bilaterálních dohod o rozvojové spolupráci s vybranými prioritními zeměmi, které byly podepsány na sklonku roku 2012.

Tabulka č. 4 Výdaje na dvoustrannou a mnohostrannou rozvojovou spolupráci ČR v roce 2012 (v Kč)

	Objem vynaložených prostředků (v Kč)	Podíl na celkovém objemu ODA
Dvoustranná spolupráce	1 364 441 903	32%
Mnohostranná spolupráce	2 926 844 564	68%
CELKEM	4 291 286 467	100%

Zdroj: ORS MZV ČR

Domnívám se, že zajímavým podnětem České republiky je předložení návrhu Evropské unii, aby při realizaci rozvojových programů byl větší důraz kladen na využití transformačních zkušeností, které získala jak ČR, tak i novější členské státy. Ve výše předložené tabulce jsou uvedeny celkové výdaje České republiky na rozvojovou spolupráci vynaložené v roce 2012. Je zřetelné, že v uvedeném roce česká mnohostranná pomoc převažuje nad dvoustrannou, a to v poměru 68% oproti 32%.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Charakteristika výzkumu

V teoretické části mé bakalářské práce bylo z předložených údajů zjištěno, jak finanční a ekonomická krize ovlivňuje prostředky vydávané ze státního rozpočtu České republiky a jak se podepsala na celkovém objemu poskytování oficiální rozvojové pomoci všech dárcovských zemí. Finanční krize mimo jiné vstoupila do života celé společnosti, ovlivnila kvalitu života lidí a jejich rodinné rozpočty. Zhoršily se podmínky na trhu práce, mnoho z nich ztratilo své zaměstnání. Rodiny vlivem finanční krize více plánují, dávají větší pozor na rodinné rozpočty, kdy výdaje tvoří značnou část jejich příjmů. Neziskové organizace získávají převážnou část finančních prostředků jak z veřejných rozpočtů, nadací a firem, ale také od individuálních dárců. Tímto směrem jsem se rozhodla ubírat v praktické části bakalářské práce.

Nejprve v první části představím cíl výzkumu, jeho problém, stanovené hypotézy, metodu, výzkumný vzorek a samotnou realizaci výzkumu. Druhá část bude sloužit k vyhodnocení dotazníku a rozbor výsledků výzkumu. K výsledkům jednotlivých otázek předložím grafy.

Hlavním výzkumným cílem této části práce je zjistit, jak je veřejnost v době finanční krize ochotna přispívat na humanitární pomoc, kdy lidově řečeno „většina z nás otáčí korunu v ruce, než ji vynaloží“. Zda má zhoršení finanční situace vliv na ochotu přispívat a jak se pokles osobních příjmů projevuje na výši příspěvků. Po hlavním cíli výzkumu vyplynuly i další otázky týkající se názorů veřejnosti na humanitární pomoc. Dílčí cíle jsou následující:

1. Jaká je nejpříjemnější forma při poskytování příspěvku.
2. Jaká je mezi lidmi informovanost o probíhajících projektech neziskových organizací.
3. Jaký je důvod nepřispívání.

Na základě výzkumného cíle jsem stanovila hypotézu, kterou chci ověřit v této práci. Vlivem finanční krize vzrůstající režijní náklady domácností, toto se projevuje snížením příjmů v domácnostech, tímto zbývá méně peněz na dárcovství a lidé nejsou ochotni a ani nemohou z tohoto důvodu dále přispívat. Chtěla jsem tedy zjistit, zda se tato hypotéza potvrdí či naopak.

Pro svou práci jsem zvolila kvantitativní formu výzkumu, který se ve společenských vědách označuje jako metoda výzkumu, která popisuje zkoumanou věc pomocí otázek. K jeho provedení bylo nutné shromáždit velké množství respondentů pro věrohodnější rozbor výsledků. Jako metodu výzkumu jsem zvolila dotazník, který jsem rozeslala prostřednictvím internetových zdrojů pro rychlejší sběr dat. Dotazník jsem sestavovala na základě stanoveného hlavního cíle a třech dílčích cílů výzkumu a obsahoval otázky uzavřené, polootevřené a otevřené a je předložen v příloze. Tvoří celkem 18 otázek a je rozdělen na tři části.

- První část, otázky č. 1 až 7, je zaměřena na dotazy občanů týkající se ochoty přispívat na humanitární pomoc, jejich konkrétní poskytnuté příspěvky nebo naopak neochotu přispívat, pohled na jejich osobní finanční situaci a jak se jejich ochota přispívat mění v kontextu současné finanční krize.
- Druhá část, otázky č. 8 až 13, zahrnuje dotazy týkající se samotných příspěvků, povědomí o pořádaných projektech neziskových organizací a jejich důvod přispívání neziskovým organizacím.
- Třetí část, otázky č. 14 až 18, popisuje profil respondenta, tj. charakterizující kategorie – např. věk, povolání, ekonomické postavení či osobní příjmy.

Dotazníkové šetření jsem uskutečnila v měsíci únoru 2014. Průzkum jsem zaměřila na respondenty žijící v České republice a dosáhli věku šestnácti let. V rámci mého dotazníkového šetření bylo získáno celkem 342 respondentů. Dále jsem uskutečnila informativní rozhovor s pracovníkem organizace Člověk v tísni a organizace ADRA, kdy mně byly poskytnuty statistické údaje týkající se úspěšnosti jejich projektů.

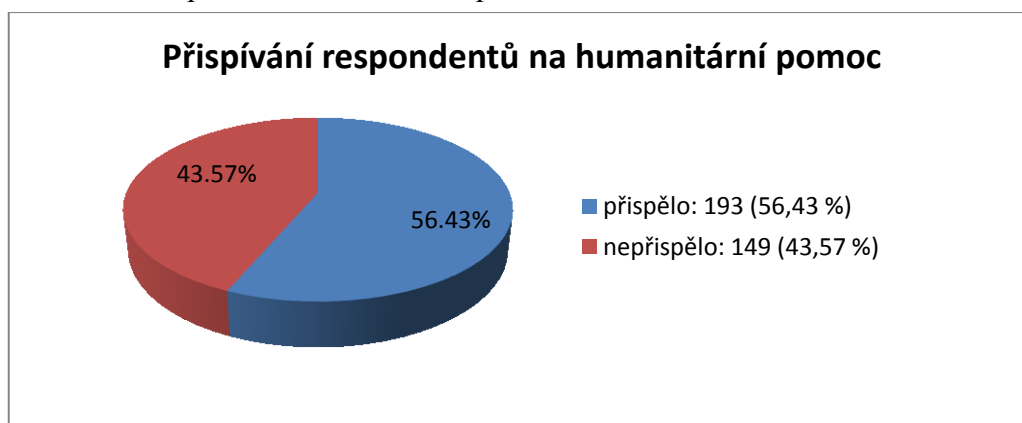
4.2 Zpracování a prezentace údajů

V první části dotazníku jsem získala odpovědi na prvních sedm otázek. Respondenti byli dotazováni, zda v minulém roce přispěli na humanitární pomoc, v jaké frekvenci, na co konkrétně přispěli či z jakého důvodu nepřispívají. Další otázka byla zaměřená na osobní finanční situaci respondenta a jak tato situace má vliv na jejich ochotu darovat peníze. Poslední otázkou této části dotazníku mělo být zjištěno, zda respondenti sledují informace o vlivu finanční krize na ochotu veřejnosti přispívat.

Otázka č. 1 - Přispěli jste v minulém roce na humanitární pomoc?

Respondenti měli možnost výběru odpovědi ano/ne.

Graf č. 4 Přispívání na humanitární pomoc v roce 2013

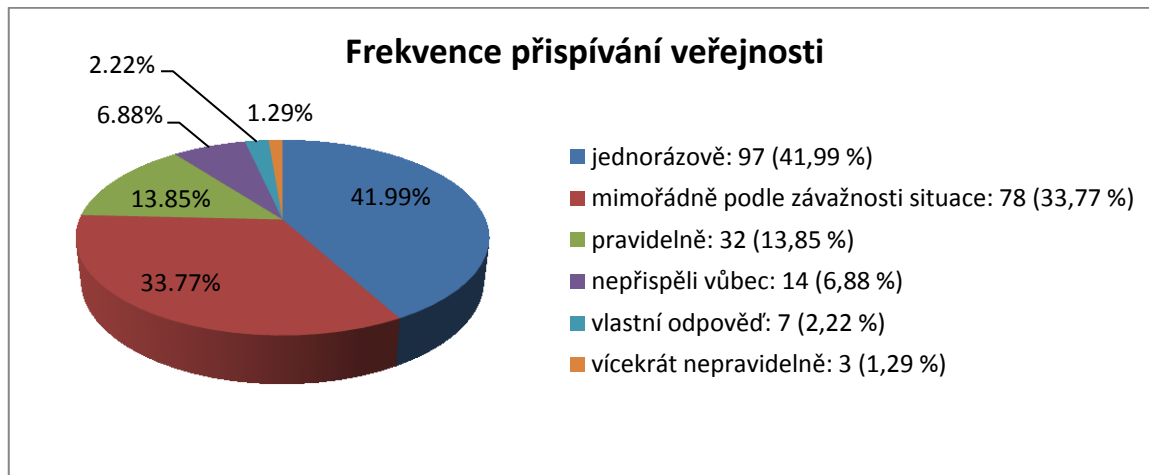

Ze získaných výsledků je evidentní, že z celkového počtu 342 respondentů převažuje těch, kteří přispěli a to v poměru 193 : 149, což stále svědčí o solidaritě lidí pomáhat potřebným. O přispění ve velké míře kromě solidarity také rozhoduje, zda je občan pracovně činný a může si dovolit ze svého rozpočtu přispět.

Otázka č. 2 – Uved'te, v jaké frekvenci jste přispěli?

Na otázku týkající se frekvence přispění v minulém roce bylo odpovězeno v následujícím členění.

Graf č. 5 Frekvence příspěví veřejnosti

Z odpovědí je zřejmé, že Češi přispívají nejvíce jednorázově (41,99 %) nebo mimořádně, pokud to vyžaduje situace (33,77 %). Předpokládám, že se jedná o reakce na vzniklé přírodní katastrofy a společenskou loajalitu pomoci strádajícím. Další skupinu tvoří pravidelní dárci v počtu 32 respondentů (13,85 %), což musí být kladně ohodnoceno zvláště v současné době, kdy se nás krize dotkla a kterých je podle mého názoru z celkového počtu dotazovaných poměrně hodně.

K pravidelnému dárcovství považuji za vhodné uvést i názor ředitele humanitární organizace Člověk v tísni poskytnutý v rozhovoru zveřejněném v tisku MF Dnes: „Na počátku 90. let nás ani nenapadlo někomu nabízet, aby nám pravidelně přispíval. Dnes máme pravidelných dárců 13 až 14 tisíc, to je obrovská důvěra, která nás posiluje. Roste povědomí nejen o katastrofách, ale i rozvojových problémech“ (MF Dnes, 26. 9. 2013, [cit. 2014-03-22]).

Otázka č. 3 – Pokud jste přispěli, uveďte na co konkrétně a v jaké výši.

Položená otázka navazovala na předcházející a byla konstruována jako otevřená se záměrem získat různorodé odpovědi respondentů.

Z celkového počtu 143 odpovědí bylo nejčastěji přispěno na živelné pohromy typu povodně a zemětřesení a to nejvíce prostřednictvím neziskových organizací nebo pořádaných veřejných sbírek ve sdělovacích prostředcích, kdy zasílali finanční částky nebo přispívali odesláním SMS a DMS.

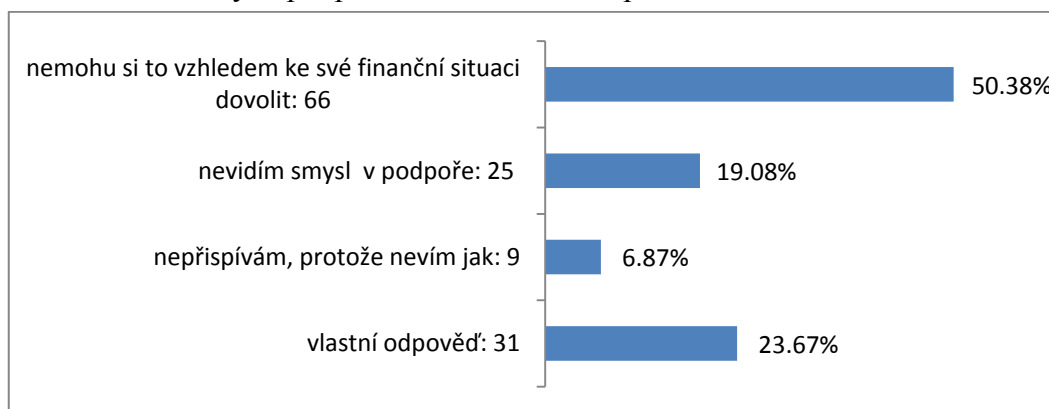
Mezi další významnou skupinu patřily příspěvky darované na Fond ohrožených dětí, dále UNICEF, charitu a zdravotně postiženým osobám, kde nejvíce byla uváděna Světluška, což je dlouhodobý projekt Nadačního fondu Českého rozhlasu založený na solidaritě a vůli české veřejnosti, kteří se rozhodli přispět nevidomým. Lidé tedy preferují ve svém dárcovství z velké míry oblast péče o zdraví. Podle dalšího rozboru výsledků byly nejvíce uváděny příspěvky v tomto pořadí - nákup Skutečného dárku, o kterém jsme hovořili v teoretické části bakalářské práce, Tříkrálová sbírka, nákup dárků z chráněné dílny, příspěvky nadacím a nadačním fondům. Finanční částku na pouliční sbírky darovali pouze tři respondenti, nezáměr o tuto formu příspěvků vyplývá zřejmě z nedůvěry ve zneužití sbírek. Potravinový dar v rámci projektu Potravinová banka předal jen jeden dotazovaný, což může svědčit o neznalosti tohoto projektu.

Otázka č. 4 – Nepřispíváte-li na humanitární pomoc, z jakého důvodu?

Jsou mezi námi lidé, kteří na humanitární pomoc nikdy nepřispěli a ani nemají zájem přispívat. Tímto směrem jsem se ubírala u čtvrté otevřené otázky, kdy mě zajímaly důvody jejich nepřispívání. Respondenti měli k dispozici nabídku ze tří možností nebo napsat odpověď vlastními slovy.

Z celkového počtu 131 odpovědí vyplynulo, že hlavní příčinou u 66 respondentů (50,38 %) je tíživá finanční situace, 25 respondentů nevidí smysl pomoci (19,08 %) a 9 dotazovaných (6,87 %) z výběru možností neznají, jakým způsobem by mohli přispět. Zbývající část respondentů reagovala vlastní odpovědí. Výsledky jsou uvedeny v následujícím grafu.

Graf č. 6 Důvody nepřispívání na humanitární pomoc

Příklady vlastních odpovědí:

Nepřispívám, protože vůbec není jasné, zda-li se pomoc opravdu dostane potřebným.

Nevěřím, že příspěvky nejsou zneužívány.

Nevidím důvod přispívat na platy humanitárních pracovníků.

Nejsem si jistá tím, komu přispět (obava z přispění podvodníkům).

Protože se nedostane pomoc potřebným, ale rozkrade se mezi pořadateli.

Nemám na to prostředky a nevěřím, že se peníze dostanou těm, pro které mají být určeny.

Nevěřím, že to dostanou potřební, větší část mého příspěvku jde na různé platy, těm, kteří to pořádají.

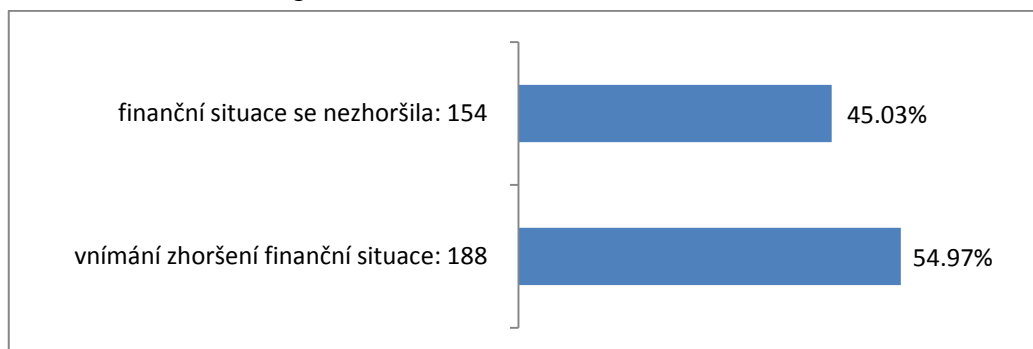
Otázka č. 5 – Vnímáte, že se poslední dobou zhoršila Vaše osobní finanční situace?

Další tři otázky první části dotazníku se týkaly názorů respondentů na jejich osobní finanční situaci a jak se případné zhoršení finančních příjmů projevilo na ochotě darovat peníze neziskovým organizacím. Poslední otázka této části dotazníku byla položena jako informativní, zda respondenti zaregistrovali dopady krize na ochotu přispívat ze sdělovacích prostředků.

Respondenti měli možnost výběru odpovědi ano/ne.

Na otázku, jak lidé vnímají v této době svou osobní finanční situaci, více jak polovina dotazovaných (54,97 %) zaznamenalo zhoršení finanční situace a tím související i životní úrovně. Lze konstatovat, že hodnocení životní úrovně a výše osobních příjmů může ovlivnit vzdělání. Lidé s vyšším vzděláním vidí svoji životní situaci určitě pozitivněji, díky vzdělání mají i vyšší příjem.

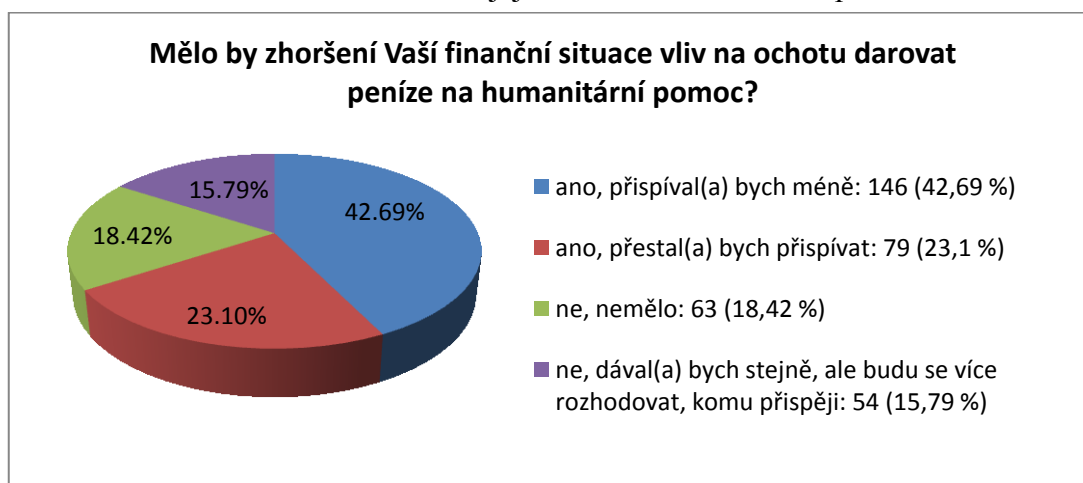
Graf č. 7 Vnímání respondentů zhoršení osobní finanční situace

Otázka č. 6 – Mělo by zhoršení Vaší finanční situace vliv na ochotu darovat peníze na humanitární pomoc?

Na téma finanční situace byla položena další navazující otázka, kterou měli respondenti vyjádřit svůj názor, zda by se změnila jejich ochota přispívat v návaznosti na zhoršení jejich finanční situace. Mohli zvolit jednu ze čtyř nabízených možností a výsledky odpovědí jsou uvedeny v následujícím grafu.

Graf č. 8 Zhoršení finanční situace a její vliv na ochotu darovat peníze

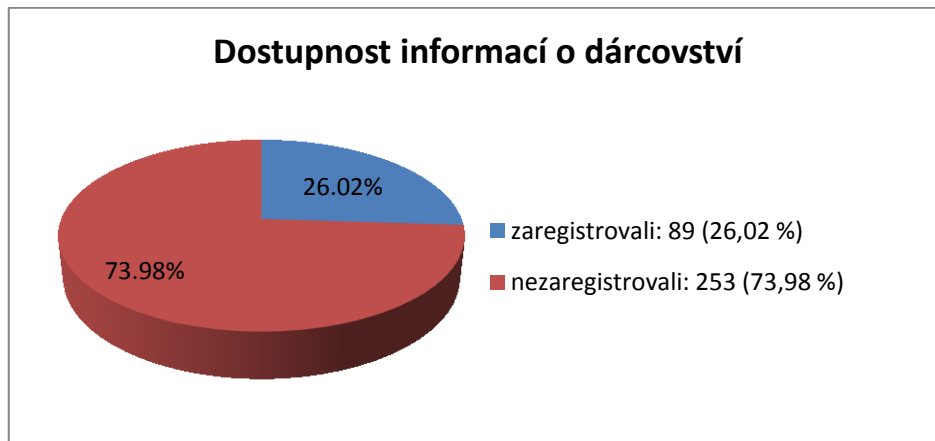

Ze získaných odpovědí je zřejmé, že z celkového počtu všech 342 odpovědí pouze 79 respondentů (23,1 %) by přestalo při zhoršení finanční situace přispívat úplně. Nejpočetnější skupina o počtu 146 dotazovaných (42,69 %) by přispívali stále, ale na zhoršení situace by reagovali snížením výše příspěvku. Dalších 117 respondentů (34,21 %) by vzniklá situace žádným způsobem neovlivnila, přispívali by dále, avšak z tohoto počtu by se 54 (15,79 %) jen více rozhodovalo, komu dar poskytnou.

Otázka č. 7 – Zaregistrovali jste ve sdělovacích prostředcích, jak se finanční krize projevila na ochotě veřejnosti přispívat?

Respondenti měli možnost odpovědi ano-ne.

Graf č. 9 Informovanost veřejnosti

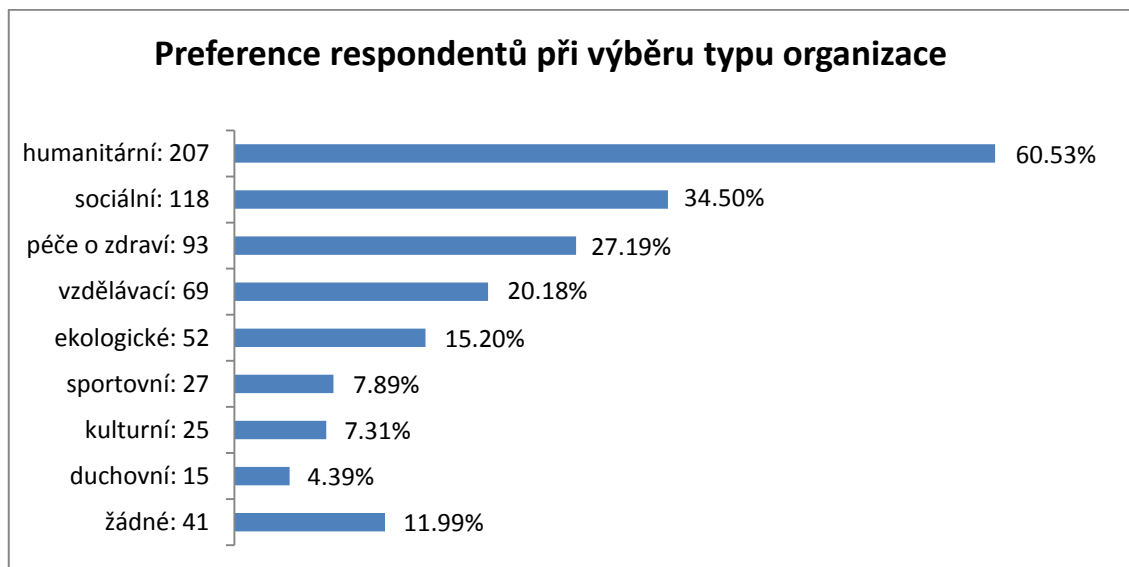
Respondentů, kteří zaregistrovali jakékoli informace z médií na téma vlivu finanční krize na ochotu darování, bylo velmi málo a to necelá 1/4 dotazovaných (26,02 %). Ve sdělovacích prostředcích, jak jsem sledovala, se vyskytuje velmi málo zpráv na toto téma, což je zřejmé i z grafu, kdy žádnou informaci nezaznamenalo 253 respondentů (73,98%), což není pozitivní výsledek.

V druhé části dotazníku jsem zjišťovala názory respondentů týkající se poskytování pomoci, jejich preference typů organizací, volba možností poskytování příspěvků, povědomí o pořádaných kampaních či důvody přispívání na humanitární pomoc.

Otázka č. 8 – Jaké preferujete typy organizací v případě Vašeho příspěvku?

V otázce č. 8 jsem se snažila dozvědět, jakým organizacím dávají respondenti přednost v případě, že se rozhodnou přispět. Otázka byla položena jako uzavřená s možností označení více odpovědí a výsledky předkládám níže.

Graf č. 10 Preference při výběru typu organizace

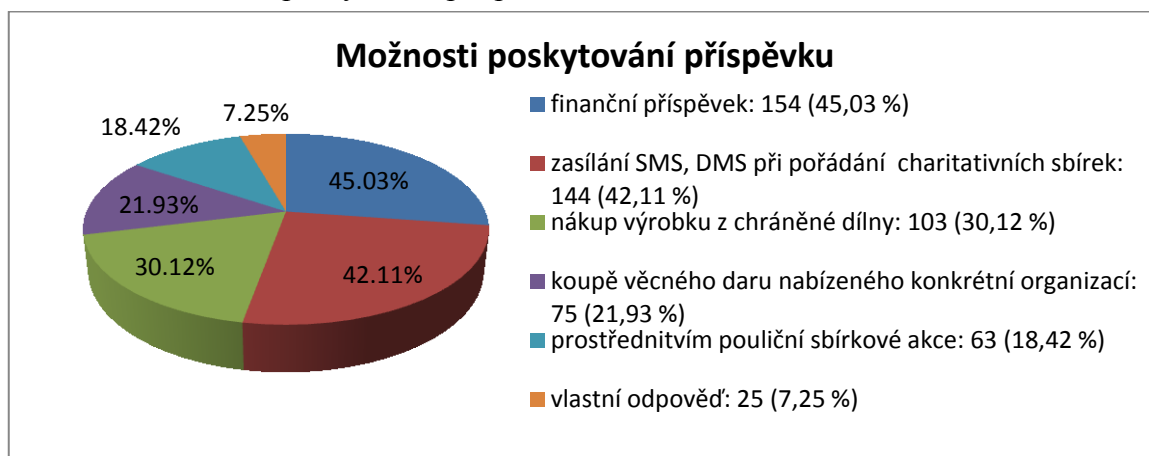

Nejvíce respondentů, kteří si uvědomují, že jinde jsou na tom se základní životní úrovni mnohem hůře, se přiklání k věnování příspěvku humanitárním organizacím (60,53 %). Následují sociální organizace (34,50 %) a podstatnou část respondentů přispívá na péči o zdraví (27,19 %), což je v dnešní “nezdravé“ době pochopitelné. Až 69 respondentů (20,18 %) se přiklání k příspěvku směřovanému do vzdělání, ekologii upřednostňuje 52 odpovídajících (15,20 %). Mezi nejméně preferované spadají organizace sportovní (7,89 %), kulturní (7,31 %) a duchovní (4,39 %). Skupina, která žádné z organizací neupřednostňuje, tvoří 11,99 %.

Otázka č. 9 – Která z uvedených možností poskytování příspěvku je pro Vás nej přijatelnější?

Touto otázkou jsem zkoumala, jakým způsobem lidé přispívají nejraději. Na výběr měli respondenti pět uzavřených odpovědí a poslední z možností byla otevřená otázka, která byla využita k napsání vlastního názoru.

Graf č. 11 Možnosti poskytování příspěvku

Z odpovědí bylo zjištěno, že respondenti nejvíce přispívají prostřednictvím finančního daru (45,03 %), následuje zasílání SMS a dárcovských zpráv DMS (42,11 %). Tyto dvě formy příspěvku jsou velmi úspěšné, neboť jsou lidé oslovováni přímo při pořádání sbírek z médií především za účelem humanitární pomoci pro země postižené přírodními katastrofami nebo jsou adresně obesíláni písemnou korespondencí se žádostí o příspěvek s uvedením bankovního účtu organizace. Dále je využívána možnost koupě výrobku z chráněné dílny (30,12 %) a koupě věcného daru nabízeného konkrétní organizací (21,93 %). Do pouličních sbírkových akcí se respondenti zapojují málo (18,42 %). Z vlastních odpovědí převažovaly názory typu, když pomoci, tak přímo konkrétní osobě, ne prostřednictvím neziskové organizace.

Příklady vlastních odpovědí:

Koupit potřebnou věc a darovat ji přímo té osobě, která to potřebuje.

Když už darovat, tak přímo a adresně.

Poslat přímo na účet konkrétně tomu, komu chci pomoci.

Dar konkrétnímu člověku, či rodině.

Otázka č. 10 – Je pro Vás důležité vědět, jak byl Váš dar po přispění na humanitární pomoc využit?

Respondenti měli možnost odpovědi ano/ne.

Graf č. 12 Zájem veřejnosti o získání informací

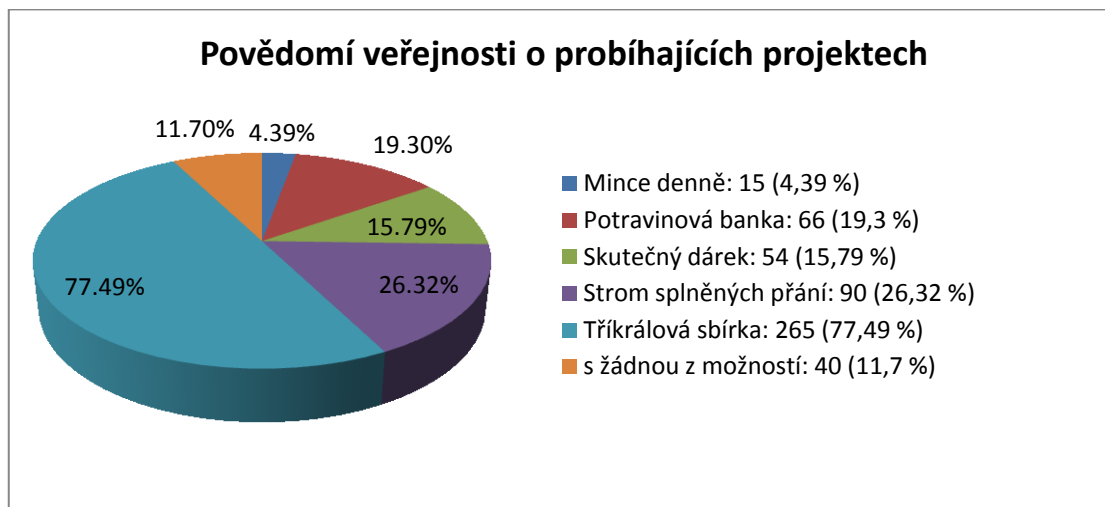

Zajímalo mě, zda lidé vyhledávají informace z dostupných zdrojů o činnostech neziskových organizací a jakým způsobem byly jejich příspěvky využity. Z výsledků je zřejmé, že respondenti, kteří mají zájem zjistit, jak byl jejich příspěvek využit (80,99 %), jsou ve značné převaze nad těmi, které jeho využití vůbec nevyhledávají (19,01 %). Zmíněné údaje může veřejnost získat ve výročních zprávách jednotlivých organizací, např. ADRA uvádí jmenovitě všechny dárcce, kteří přispěli nad 5 000,- Kč a organizace Člověk v tísni až nad 50 000,- Kč. Seznam dárců přispívající menší částkou poskytují organizace na vyžádání.

Otázka č. 11 – Uveďte, se kterými z humanitárních projektů a charitativních sbírek jste se setkali?

V otázce č. 11 jsem se chtěla dozvědět, jaké je povědomí veřejnosti o pořádaných projektech neziskových organizací. Na téma konkrétních kampaní neziskových organizací jsem se již zmínila v teoretické části své práce na straně. Respondenti mohli vybírat více odpovědí z několika nabízených možností, kde jsem záměrně uvedla jak probíhající kampaně organizací, tak i charitativní sbírky, neboť jsem si chtěla potvrdit názor, že jsou v povědomí občanů více než uskutečňované projekty. V následujícím grafu jsou znázorněny výsledky.

Graf č. 13 Povědomí veřejnosti o probíhajících projektech neziskových organizací

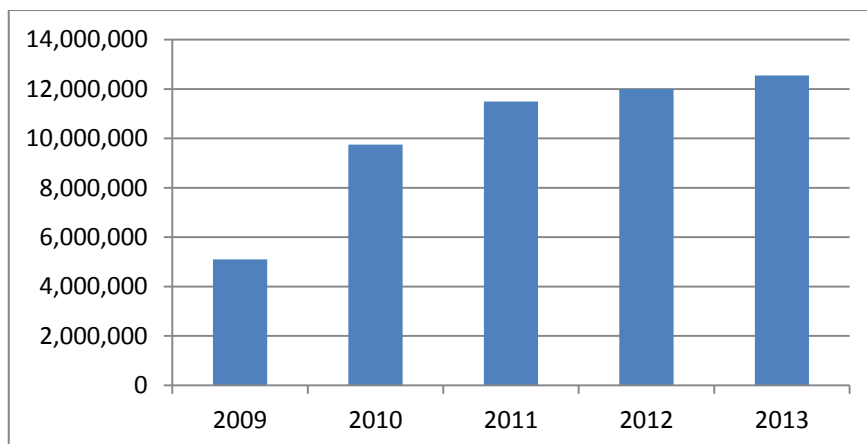

K nejčastěji uváděným, jak jsem předpokládala, je známá charitativní Tříkrálová sbírka (77,49%) a Strom splněných přání (26,32 %). Poměrně hodně respondentů (15,79 %) má v povědomí projekt pořádaný Českou federací potravinových bank s názvem Potravinová banka (19,3 %) a kampaň Skutečný dárek organizovaný Člověkem v tísní (15,79 %). Mince denně, což je projektem organizace ADRA, má poměrně malé místo v povědomí respondentů (4,39 %). Tento výsledek jsem ale očekávala, neboť vznikl teprve v roce 2012 a mezi lidmi není příliš rozšířen i z důvodu nízké informovanosti. Zde mě také překvapil i poměrně vysoký výsledek, že s žádnou možností z daného výběru se nesetkalo celých 11,7 % respondentů.

V souvislosti s touto otázkou jsem uskutečnila informativní rozhovor s vedoucím oddělení fundraisingu⁶⁷ organizace Člověk v tísní, kde jsem se konkrétně dotazovala na úspěšnost kampaně „Skutečný dárek“. Bylo mně sděleno, že první dary strádajícím zemím byly předány v roce 2010 a tento projekt dosahuje podle poskytnuté statistiky stále většího rozvoje, neboť forma nákupu konkrétního dárku na základě certifikátu je čím dál více oblíbenější. Dále mi byly poskytnuty údaje o postupném vývoji projektu za období 2009 až 2013, které předkládám v následujícím grafu.

⁶⁷ Fundraising můžeme definovat jako získávání prostředků nebo-li hledání zdrojů, které mají pomoci neziskovým organizacím od nedostatku financí. Zahrnuje různé metody a postupy, jak získat finanční a jiné prostředky na činnost neziskovým organizací, např. oslovovat jednotlivce, firmy, nadace, státní úřady, pořádat benefiční akce, prodávat určité výrobky nebo služby, kterými lze přispívat na činnost podporované organizace.

Graf č. 14 Vývoj kampaně Skutečný dárek za období 2009 – 2013 (v mil. Kč)

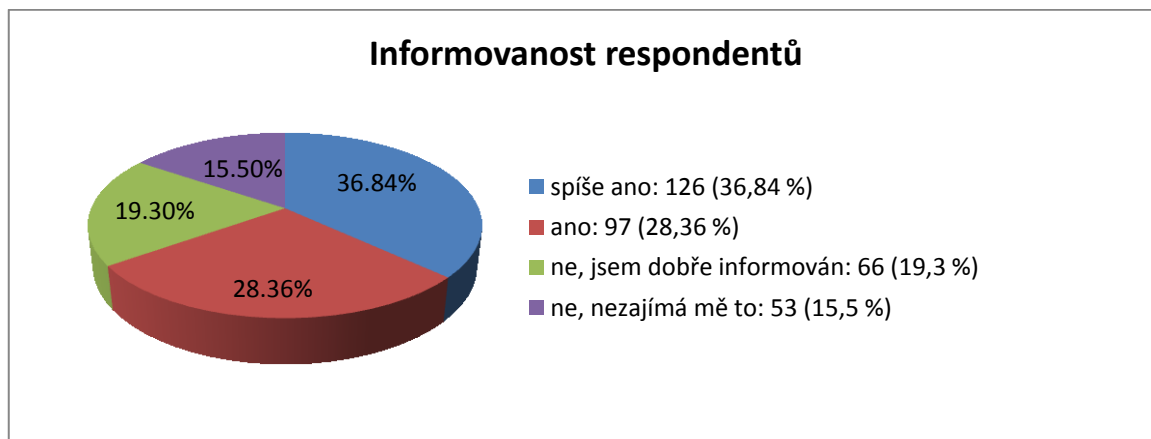
Zdroj: vlastní zpracování, údaje převzaty

Stejnou otázku úspěšnosti projektu u neziskové organizace ADRA s názvem „Mince denně“ jsem položila koordinátorce kampaně Mince denně, kde mně bylo sděleno, že projekt a činnost organizace ADRA v uvedené kampani podpořilo v roce 2012 více než 500 dárců, z celkových zdrojů projekt přinesl 6% příjmů, což odnáší 3 688 tis. Kč. Porovnat úspěšnost projektu s následujícím rokem bohužel v této chvíli nelze, neboť výroční zprávu roku 2013 nemá organizace prozatím k dispozici.

Otázka č. 12 – Uvítali byste větší informovanost o těchto projektech?

Touto otázkou jsem záměrně navázala na předcházející, neboť jsem očekávala i neznalost respondentů týkající se těchto kampaní a zajímalo mě, zda by uvítali větší informovanost v této oblasti. Respondenti volili jednu z nabízených možností.

Graf č. 15 Informovanost respondentů

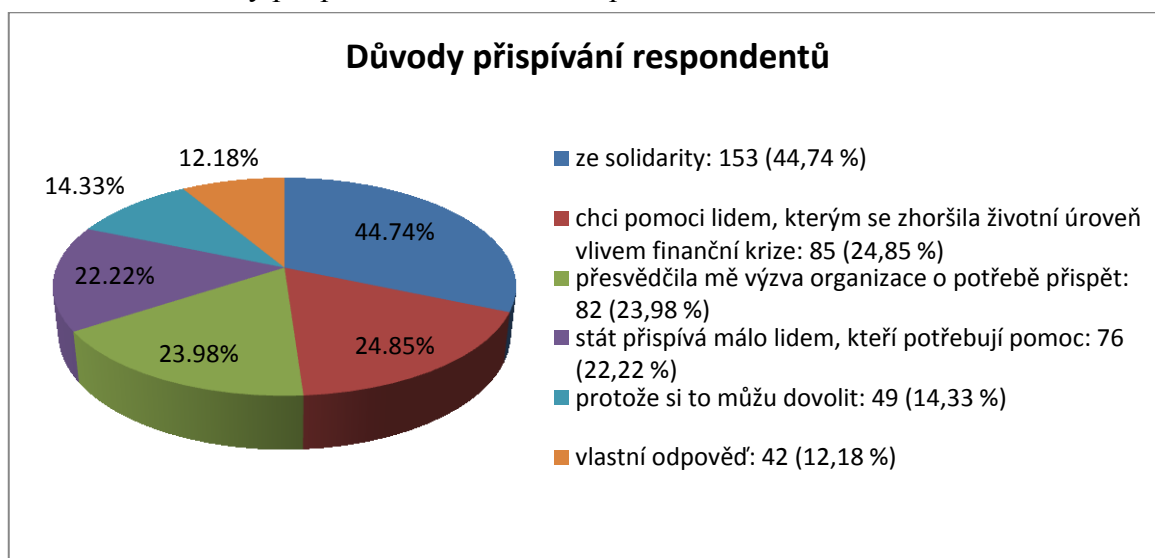

Z průzkumu vyšlo, že 126 respondentů (36,84 %) by spíše uvítalo a celých 28,36 % má zájem se více dozvědět o pořádaných projektech jednotlivých neziskových organizací. Těch, kteří jsou dobře informováni, se ukázalo 19,3 % a nejméně zastoupenou skupinou (15,5 %) jsou dotazovaní, kteří se žádných informací nedožadují, protože je to nezajímá.

Otázka č. 13 – Když přispějete na humanitární pomoc, tak z jakého důvodu?

Poslední otázkou druhé části dotazníku jsem chtěla zjistit, jaké jsou důvody přispívání, jak humanitární pomoc lidé sami vnímají a co je motivuje. Respondenti měli výběr z několika uzavřených možností a označit více odpovědí nebo dopsat svou vlastní.

Graf č. 16 Důvody přispívání na humanitární pomoc

Jak jsem předpokládala, na prvním místě, proč respondenti přispívají, je solidarita (44,74 %), touha po pomoci druhým. Dále přispívají proto, že vnímají vliv finanční krize a sami pozorují, že se zhoršuje lidem životní úroveň (24,85 %). Někteří přispívají proto, že mají pocit malé účasti státu na pomoci lidem, kteří ji potřebují (22,22 %) a respondenti, kteří nepřispívají z konkrétního přesvědčení, ale proto, že je to finančně nezatěžuje (14,33 %). Zbývající část tvoří vlastní odpovědi (12,18 %).

Příklady odpovědí:

Občasná potřeba udělat něco dobrého.

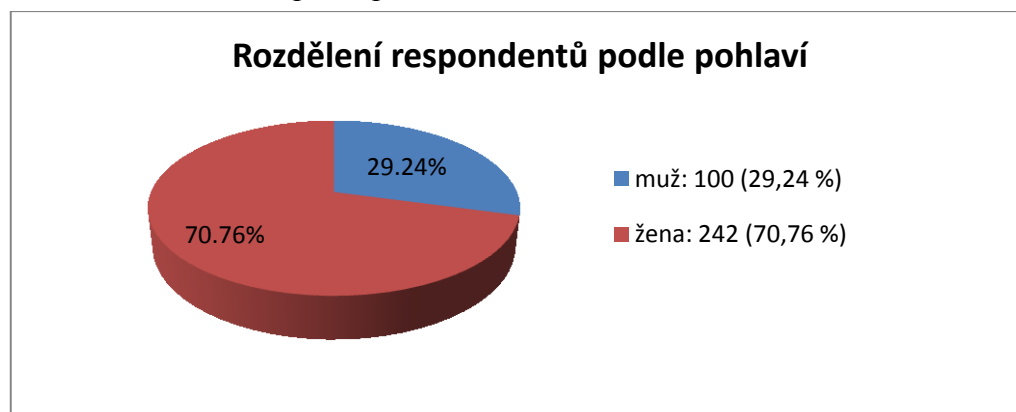
Jsem přesvědčen o účelnosti pomoci.

Chci pomoci těm, kteří se mají špatně ne vlastní vinou.

Poslední část dotazníku uvádí charakteristiky respondentů a cílem je přiblížit profil českého dárce. Rozdělení podle věkových skupin je uvedeno v následujícím grafu.

Otázka č. 14 Pohlaví respondentů

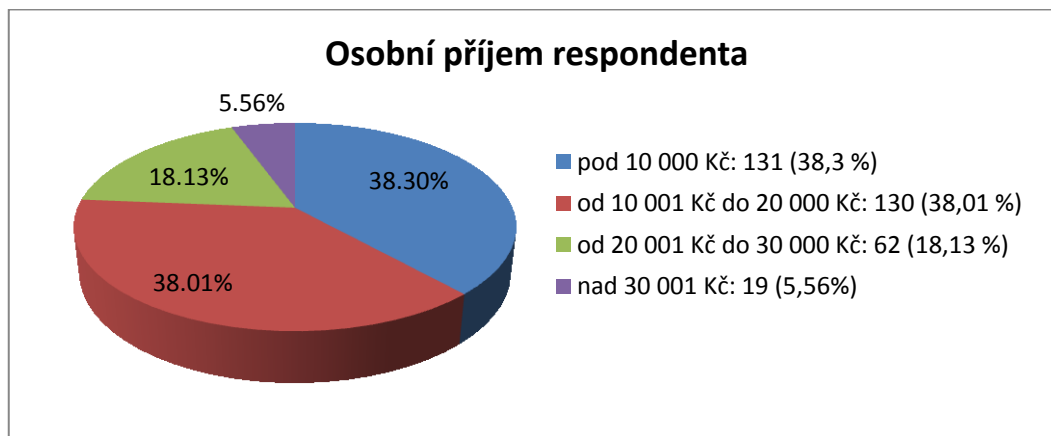
Graf č. 17 Rozdělení podle pohlaví

Z celkového počtu 342 respondentů dotazník vyplnilo 100 mužů (29,24 %) a 242 žen (70,76 %).

Otázka č. 15 Čistý osobní příjem respondenta

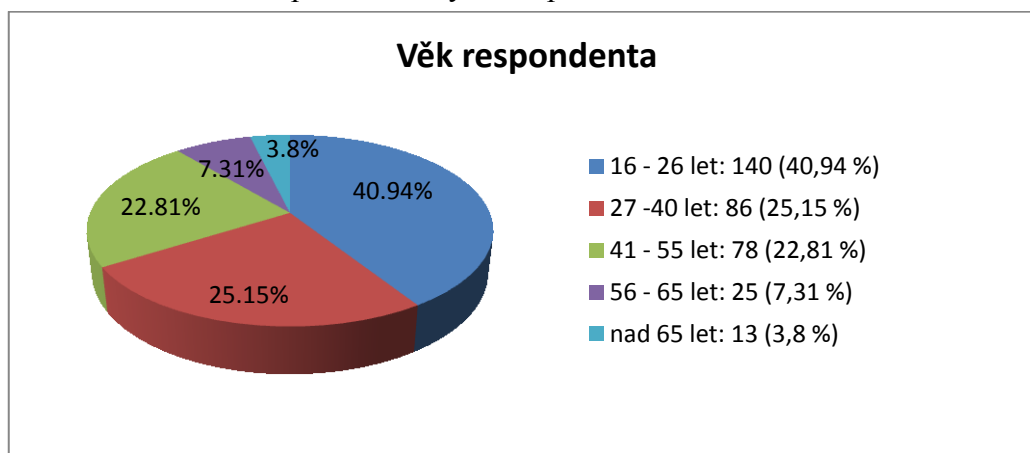
Graf č. 18 Rozdělení podle příjmu

Nejvíce respondentů (38,3 %) se pohybuje pod hranicí osobního příjmu pod 10 000 Kč měsíčně. Druhá nejvíce zastoupená skupina vykazuje mzdu do 20 000 Kč měsíčně (38,01 %), v následujících dvou nabízených možnostech rozdělení příjmu počet respondentů klesá až k hranici 5,56 %.

Otázka č. 16 Věk respondenta

Graf č. 19 Rozdělení podle věkových skupin

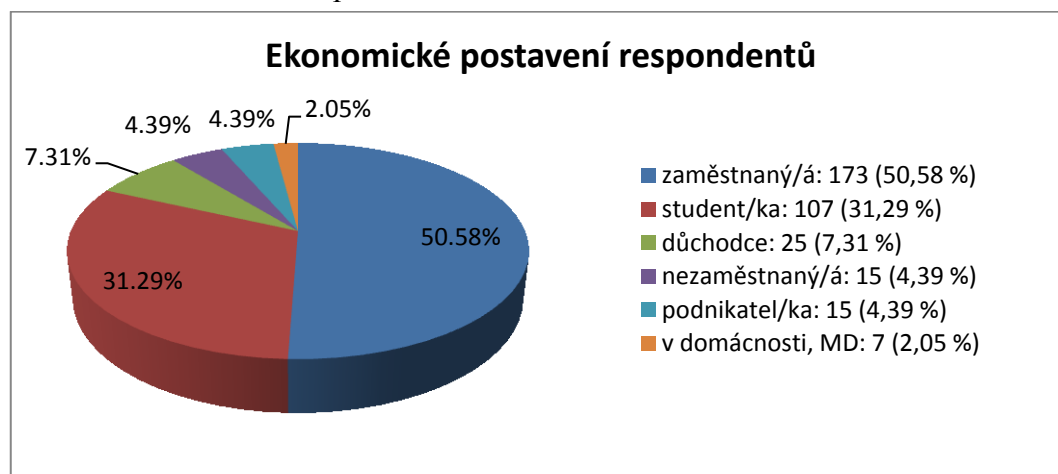

Z grafu je zřejmé, že věkovou skupinou 16 – 26 let bylo vyplněno dotazníků o celkovém počtu 140 respondentů (40,94 %), což odpovídá s největší pravděpodobností studentům vysokých škol a zaměstnaných či nezaměstnaných mladých lidí. Následující věkovou skupinu 27 – 40 let tvoří 86 respondentů (25,15 %), 41 – 55 let celkem 78 dotazovaných (22,81 %), dále pak věková skupina 56 – 65 let v zastoupení 25 respondentů (7,31 %) a v nejmenším počtu je věková skupina nad 65 let, zde se zúčastnilo 13 respondentů (3,8 %). Nejvíce tedy odpovídali respondenti produktivního věku 27- 55 let a mladší generace do 26 let.

Otázka č. 17 Ekonomické postavení respondentů

Ekonomické postavení z dotazníkového šetření vyplynulo následovně:

Graf č. 20 Ekonomické postavení

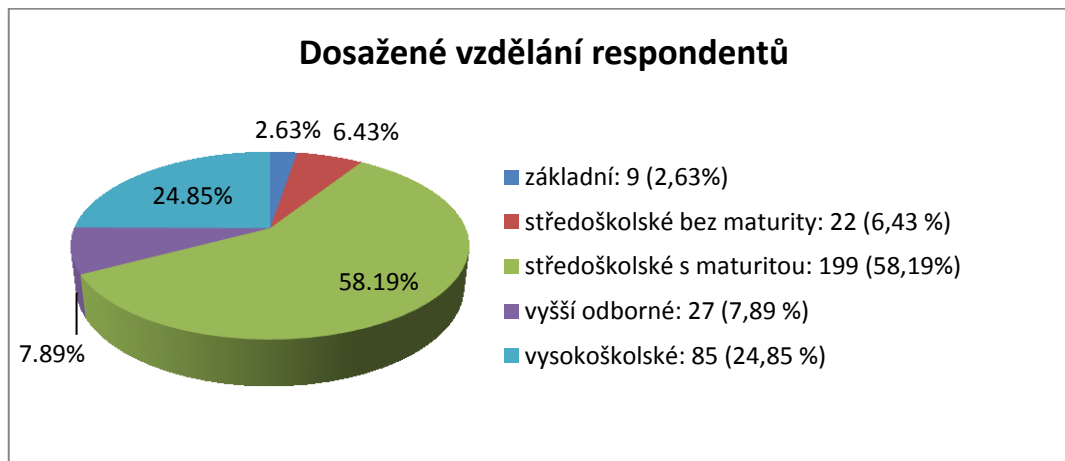

Z grafu lze vyčíst, že nejvíce zastoupenou skupinu tvoří respondenti, kteří jsou zaměstnaní a to 173 (50,58 %), následují studenti o počtu 107 (31,29 %) a důchodci, kterých odpovědělo 25 (7,31 %). Nezaměstnaných a podnikatelů bylo ve stejném počtu 15 (4,39 %) a 7 respondentů (2,05 %) je v současné době v domácnosti nebo na mateřské dovolené. Vzhledem k tomu, že zaměstnaných respondentů s pravidelnými příjmy je zastoupeno nejvíce, tento stav mohl ovlivnit i výsledek otázky č. 1, kde převažuje počet kladných odpovědí na otázku, zda přispěli v předcházejícím roce.

Otázka č. 18 Dosažené vzdělání respondentů

Poslední otázkou charakteristiky respondentů bylo zjištění výše čistého osobního příjmu a bylo odpovězeno takto:

Graf č. 21 Dosažené vzdělání

Z pohledu získaným vzorků se podílelo na vyplnění dotazníků nejvíce respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou (58,19 %), druhé největší zastoupení měl status vysokoškolský (24,85 %). Poté následovali respondenti s vyšším odborným vzděláním (7,89 %), středoškolským vzděláním bez maturity (6,43 %) a poslední skupinu tvořili lidé se základním vzděláním (2,63 %).

Zde se může naskytnout myšlenka, že lidé s vyšším vzděláním dosáhnou na vyšší příjmy, tím pádem mohou i více přispívat. Domnívám se, že tato varianta nemusí být pravdou, neboť z vlastní zkušenosti z mého okolí registruji, že lidé s nižšími příjmy bez zaváhání darují finanční prostředky na pomoc, protože lépe chápou beznadějnou situaci strádajících lidí než-li ti, kteří jsou dostatečně sami finančně zabezpečeni.

4.3 Využití získaných dat a návrh doporučení

K ověření výzkumného cíle, zda má finanční krize vliv na ochotu darovat peníze na humanitární pomoc, jsem využila v praktické části práce otázky pod č. 1, 5 a 6.

První informativní otázkou č. 1 bylo zodpovězeno, zda vůbec v této ne zrovna příznivé finanční době lidé přispívají na pomoc druhým. Následující otázkou č. 5 však necelých 55 % dotazovaných potvrdilo, že pociťují v současné době zhoršení své finanční situace a životní úrovně. Důsledkem tohoto stavu je šetření v domácnostech, případně úplné pozastavení dříve vynakládaných finančních prostředků, což se může týkat např. poskytované pomoci humanitárním směrem.

Rozhodující otázkou č. 6, zda zhoršení finanční situace občanů má vliv na ochotu přispívat neziskovým organizacím, bylo zodpovězeno následovně. Zhoršením finanční situace by přestalo úplně přispívat jen 23 % lidí a převažující část 77 % jich bude přispívat stále. Z toho necelých 43 % přistupuje jen ke změně výše příspěvků a 34 % lidí finanční krize vůbec neovlivnila jejich ochotu darovat peníze na humanitární pomoc.

Pro stanovení dílčích cílů týkající se uvedení nejpřijatelnější formy příspěvku, informovanosti veřejnosti o probíhajících projektech neziskových organizací a důvodu, proč lidé nepřispívají na humanitární pomoc, bylo využito odpovědí na otázky č. 4, 9 a 12.

Z výzkumu je zřejmé, že nejvíce dárci upřednostňují jednorázové finanční příspěvky nebo zasílání DMS při pořádání různých sbírek prostřednictvím médií. Tato forma je pro dáorce nejpřijatelnější variantou, neboť jsou si jisti předáním svého příspěvku na právě probíhající konkrétní sbírku ve sdělovacích prostředcích. Postupně stoupá obliba v koupi věcného daru nabízeného neziskovými organizacemi v podobě dárkových certifikátů např. na nákup domácích zvířat, školních pomůcek, základních hygienických potřeb nebo pracovního nářadí.

Domnívám se ale, že růst pomoci tímto směrem by mohl být daleko úspěšnější. Co je tedy potřebné v této věci podniknout? Zde navrhuji, aby byly tyto konkrétní dary v podobě dárkových certifikátů více propagovány a prosazovány, neboť lidé tuto formu pomoci nemají příliš v povědomí. Krokem pro úspěšné získání nových dárců by mělo být

sdělováno, že nákupem dárkového certifikátu i v té nejnižší dané částce mohou nepředstavitelně pomoci lidem ve velmi tíživé životní a sociální situaci.

Větší důraz bych kladla na zvýšení intenzity v poskytování informací, která mohou ovlivnit názory a přístupy jednotlivců na dárcovství. Nejefektivnější způsob propagace v oslovování veřejnosti ze strany neziskových organizací vidím v rozesílání elektronických informačních zpráv prostřednictvím sociálních sítí. Dále pak seznamovat s činnostmi organizací, dosaženými úspěchy a hlavně upozorňovat na vznikající problémy jako je např. pokles příspěvků od jednotlivých dárců neboť mám za to, že public relations⁶⁸ je stále důležitým nástrojem dlouhodobé udržitelnosti.

Aktivnější přístup bych směřovala na větší informovanost veřejnosti a propagaci činností neziskových organizací konkrétně v běžném tisku. Za zvlášť velký nedostatek shledávám značnou absenci informací v tisku z obou oblastí, jak rozvojové spolupráce, tak humanitární pomoci. Veřejnost nemá možnost získat zprávy, v jaké míře, kde a s jakým úspěchem probíhají rozvojové projekty. Jediným dostupným zdrojem je elektronická publikace a výroční zprávy neziskových organizací vydávané jednou ročně.

Z výsledků je zřejmé, že mezi lidmi stále panuje obava ze zneužití finančních prostředků poskytnutých ze svých příjmů, chtějí mít jistotu ve využití darovaných peněz. Faktem je, že organizace hospodaří s celkovým objemem získaných prostředků od soukromých dárců a není možné určit, jak byl konkrétní příspěvek jednotlivce využit. Co je tedy jeví hlavním problémem?

Údaje o celkových příjmech individuálních příspěvků jsou k nahlédnutí pouze ve výročních zprávách organizací, konkrétně se jedná o výnosy podle skupin zdrojů jako dary od jednotlivců a firem. Jména dárců jsou uvedeny ve výše zmíněných výročních zprávách až od určité výše příspěvku. Jak jsem zjistila, ve většině těchto zpráv se objevuje věta se sdělením, že děkují za podporu tisícům menších dárců, které kvůli nedostatku místa nemohou všechny vyjmenovat.

⁶⁸ Public relations se zaměřuje na budování dobrých vztahů s různými cílovými skupinami pomocí příznivé publicity.

Jsem názoru, že hlavním problémem může být nedostatečná zpětná vazba k dárci. Podnětem by mohla být varianta, která by zřejmě přinesla větší, ale nenáročnou administrativu, ale zcela jistě by pozitivně zapůsobila na dáorce i v případě jejich následné ochoty znovu přispět. Navrhovala bych vytvoření databáze zmiňovaných menších dárců. Na jejich uvedené emailové adresy bych zaslala po uzavření daného roku poděkování s informací o využití jejich příspěvku s připojením fotodokumentace z daného prostředí. Lidé tímto získají jistotu, že jejich dobrovolně vynaložený dar byl k užitku.

Změnu názoru těch, kteří nepřispívají, by možná ovlivnila lepší průhlednost v hospodaření s finančními prostředky, konkretizace jejich toků, z čehož by zcela jistě vyplynula větší poctivost, důvěra a jistota v neziskové organizace.

5 ZÁVĚR

V úvodu teoretické části jsem se zabývala rozvojovou spoluprací v podmínkách finanční krize a dále pak vývojovými etapami rozvojové politiky před rokem 1989 až po současnost. Výsledky na základě statistických údajů svědčí o tom, že kritickým rokem v poskytování rozvojové spolupráce České republiky byl rok 2009, kdy došlo k poklesu objemu prostředků o necelých 170 mil. Kč a rok 2012, kdy byl objem nižší téměř o 130 mil. Kč oproti předcházejícímu roku.

V průběhu roku 2008 se souhrnný výkon české ekonomiky značně zhoršoval v důsledku hospodářské a finanční krize. Růst HDP postupně zpomaloval a tento nepříznivý stav se přelil do roku následujícího, který byl označován jako kritický. Rozpočet pocítil pokles tempa příjmů a byly omezeny výdaje ze státního rozpočtu. Stejná situace nastala i v roce 2012, kdy započal oproti předcházejícím rokům pokles české ekonomiky a v dalším období se postupně prohluboval.

Výsledkem tohoto bylo i snížení objemu prostředků určených pro rozvojovou spolupráci. V roce 2009 došlo ke snížení jak multilaterální, tak bilaterální rozvojové pomoci. Následující rok 2010 je příznivý pro růst multilaterální ODA, probíhá spolupráce s mezinárodními organizacemi prostřednictvím rozvojových projektů. Naopak u bilaterální ODA od roku 2009 dochází k nezadržitelnému poklesu až do roku 2012, kdy dochází ke snížení oficiální rozvojové pomoci v jednotlivých úsecích rozvojové spolupráce, což je předloženo v tabulce č. 1 teoretické části této práce.

Je na místě položit si otázku, jaké zájmy mají čeští aktéři rozvojové spolupráce, zda je poskytování rozvojové pomoci smysluplné. Rozvojová pomoc by měla mít motivační charakter. S podporou dárců by měla především napomoci k určitému zlepšení stavu a vést příjemce pomoci k tomu, aby se za prvotního přispění dárců dokázali o sebe postarat sami. Domnívám se, že by neměla nastat situace, kdy rozvojové státy budou pohlížet na poskytnutou pomoc od dárců jako na samozřejmost bez jakékoliv snahy o vlastní přičinění vedoucí ke zlepšení jejich životních podmínek.

Finanční krize ve svých důsledcích postihla nejen českou ekonomiku, ale změnila ve velké míře životní úroveň samotných občanů. Mnoho z nich přišlo o zaměstnání, což mělo za důsledek snížení výše příjmů v domácnostech a se stále rostoucími cenami hospodaří s menším finančním rozpočtem. Tímto směrem jsem se ubírala v praktické části bakalářské práce, kde mě zajímalo, zda tyto negativní dopady měli mimo jiné vliv na ochotu občanů přispívat na humanitární pomoc. Ke svému cíli jsem zvolila metodu kvantitativního výzkumu, který jsem realizovala pomocí dotazníkového šetření.

Hlavním výzkumným cílem bylo ověření hypotézy, zda finanční krize ovlivňuje ochotu lidí darovat peníze na humanitární pomoc. Z výsledků je zřejmé, že lidé vnímají zhoršení finanční situace ve svých rozpočtech, z tohoto důvodu více přemýšlejí o vynakládání svých financí. Vyhodnocením podkladů však konstatuji, že navzdory zhoršené finanční situaci, která je důsledkem krize ekonomické, Češi na humanitární pomoc stále přispívají. Jen necelá jedna třetina dotazovaných by své příspěvky pomoci druhým omezila úplně. Ochota lidí pomáhat nebyla vlivem finanční krize poznamenána, hypotéza se tedy v tomto směru nepotvrdila. Svědčí to o solidaritě lidí, lidskosti, o potřebě někomu pomoci, také o dobrém pocitu a možná dotazované dojaly konkrétní osudy lidí, které podpořili. Dalším možným důvodem, proč zřejmě přispívají či přispěli, je fakt, že neví, kdy budou pomoc sami potřebovat.

V návaznosti na hlavní výzkumný cíl jsem získala názory na tři dílčí cíle v praktické části. Z odpovědí je zřejmé, že nejvíce lidé využívají darování finančního příspěvku, a to většinou jednorázově, kdy jednou z možností je reakce na zaslané dopisy neziskovými organizacemi s prosbou o příspěví, velké obliby dosáhlo zasílání DMS. Nedůvěřují příliš pouličním sbírkovým akcím, což zřejmě pramení z nedůvěry ve zneužití těchto sbírek. Stoupá zájem o nákupy darů nabízených neziskovými organizacemi. Zde má dárci určitou jistotu, že za jeho peníze byl dar nakoupen a předán na určené místo.

Překvapila mě celková neinformovanost veřejnosti o probíhajících kampaních neziskových organizací. Tato situace však vyplývá z velmi nízké propagace a nedostatečné komunikace s veřejností, což má zcela jistě negativní dopad na celkový zájem veřejnosti přispívat. Je pravdou, že v současné době veřejnost získává informace o těchto projektech pouze z internetových stránek jednotlivých organizací. Bohužel ne všichni k nim mají přístup.

Dotazovaní by sami na základě předložených výsledků uvítali větší informovanost o těchto aktivitách. Z mého pohledu by dostačujícím impulzem bylo oslovování občanů přes sociální sítě a rozvoj vztahů s veřejností.

Z výzkumu je patrné, že lidé, kteří nechtějí přispívat, se obávají zneužití jejich finančních příspěvků. Nelíbí se jim fakt, že část z jejich příspěvků putuje na režijní náklady neziskových organizací. Myslím si, že pokud by byla informovanost o činnostech organizací průkaznější, změnili by svůj postoj a názory k činnosti neziskových organizací a humanitární pomoci. Otázkou je, zda by bylo průkaznější poskytnout pomoc přímo než prostřednictvím neziskových organizací. Nezbyvá tedy nic jiného než věřit, že dobrovolně vynaložené příspěvky jednotlivých dárců jsou využity na správném místě a pomáhají podle jejich představ. Z mého pohledu mohu ještě dodat, že nedůvěra k neziskovým organizacím je spojena s nižší nebo žádnou ochotou poskytnout dar. Jejich postoj k dárcovství by možná změnila osobní zkušenost, ať již vlastní prožitá nebo přímo v rodině.

Při zpracování této práce jsem se potýkala s nedostatkem zdrojů týkající se rozvojové spolupráce. Vzhledem k této absenci je velmi obtížné získat podrobnější informace o konkrétních uskutečněných rozvojových projektech, které jsou k dispozici pouze z publikace Ministerstva zahraničních věcí. Neziskové organizace svou zprávu o činnosti předkládají jen ve výročních zprávách prostřednictvím svých webových stránek. Tato skutečnost může být výsledkem malého povědomí veřejnosti a subjektů o humanitárních aktivitách.

Vlastní přínos teoretické části spatřuji v získání nových informací a rozšíření obzoru v oblasti rozvojové spolupráce a humanitární pomoci, seznámila jsem se s jejími formami a činnostmi ze strany státu a neziskových organizací. Zajímavý byl i pohled na finanční stránku, kde jsou k vidění znatelné změny ve výši poskytování pomoci v podmínkách finanční krize. Praktickou částí jsem získala pohled na české dárcy a seznámila se s jejich názory týkající se humanitární pomoci a ochotou přispívat potřebným.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJE

Literatura

ADAMCOVÁ, Nicol. *Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky*. 1. vydání. Praha: Ústav mezinárodních vztahů České republiky, 2006. 80 s. ISBN 80-86506-53- 3.

EXNEROVÁ, Věra. *Globální problémy a rozvojová spolupráce: témata, o která se lidé zajímají*. 1. vydání. Praha: Člověk v tísní - společnost při ČT, 2005. 255 s. ISBN 80-86961-00-1.

HLADKÁ, Marie; KONEČNÝ, Miroslav. *Veřejné sbírky v ČR a možnosti jejich zneužití*. Studie pro VŠE v Praze [online]. 2008. <http://www.mvcr.cz/soubor/studie-hladka-pdf.aspx>

HORKÝ, Ondřej. *Česká rozvojová spolupráce*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 166 s. ISBN 978-80-7419-040-7.

JENÍČEK, Vladimír; FOLTÝN, Jaroslav. *Globální problémy a světová ekonomika*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 269 s. ISBN 80-7179-795-2.

LYSONĚK, Josef. *K zájmům a vztahům České republiky v rozvojovém světě*. 1. vydání. Praha: Ústav mezinárodních vztahů České republiky, 1996. 110 s.

RUSNÁK, Urban; SZÉP, Attila; BRZICA, Daneš. *Rozvojová pomoc a spolupráca*. 1. vydanie. Bratislava: Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, 2002. 152 s. ISBN 80-89106-01-3.

WAISOVÁ, Šárka a kolektiv. *Ve stínu modernity – Perspektivy a problémy rozvoje*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 376 s. ISBN 80-86898-54-7.

Zákony

ČESKO. Zákon č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2010, částka 53. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <http://www.mvcr.cz/soubor/sb053-10-pdf.aspx>.

Elektronické dokumenty, výroční zprávy

KOPEČNÝ, Ondřej. *Krize a rozvojové země. Pouze vedlejší škody?* Pražský institut pro globální politiku – Glopolis [online]. 2010. [cit. 2014-03-11]. Dostupné na: http://www.ceskoprotichudobe.cz/pdf/glopolis_krize_a_rozvojove_zeme.pdf.

MZV ČR: Česká republika pomáhá [online]. 2013. [cit. 2014-04-04]. Dostupné na: http://www.mzv.cz/file/1057319/CR_pomaha_zprava_k9_pro_web.pdf.

MZV ČR. Informace o zahraniční rozvojové spolupráci ČR a statistický přehled DAC za rok 2012 [online]. 28. 8. 2013 [cit. 2013-10-10]. Dostupné na: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publikace/vyrocní_přehledy/informace_o_zahranicni_rozvojove_3.html.

MZV ČR. Koncepce zahraniční politiky České republiky schválená vládou ČR dne 20. Července 2011 [online]. 20. 7. 2011 [cit. 2013-10-10]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/675937/koncepce_zahranicni_politiky_2011_cz.pdf.

MZV ČR. Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie [online]. [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zakladni-dokumenty-rozvojova-spoluprace-1312.html>.

MZV ČR. Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce [online]. 12. 2. 2013 [cit. 2013-10-15]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publikace/schvaleni_strategie_mnohostranne.html.

OECD. Ekonomický přehled České republiky [online]. Listopad 2011 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/742683/Hospodarsky_přehled_CR___Shrnuti.pdf.

OECD, „Is it ODA?“. Factsheer- November 2008 [online]. 2008 [cit. 2013-10-10]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/investment/stats/34086975.pdf>.

PLEŠINGER, Jan; KAPLAN, Michal; JELÍNEK, Petr; EXNEROVÁ, Věra: *Zahranicní rozvojová spolupráce ČR*. 2005 [online]. 2005 [cit. 2013-11-01]. Dostupné z: <http://www.tf.jcu.cz/getfile/5ef56634222c15a2>.

Usnesení vlády Československé socialistické republiky ze dne 30. srpna 1984 č. 240 o zvýšení počtu stipendijních míst ke studiu na vysokých školách v ČSSR pro občany z rozvojových zemí [online]. Dostupné na: http://www.mzv.cz/file/397200/Analyza_poskytovani_stipendii___zkracena_verze.pdf.

Usnesení vlády České republiky ze dne 24. května 2010 č. 366 ke Koncepci zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010-2017 [online]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publikace/koncepce_zrs_cr_2010_2017.html.

Usnesení vlády České republiky ze dne 25. dubna 2012 č. 301 ke Strategii poskytování vládních stipendií pro studenty z rozvojových zemí na období 2013 – 2018 [online]. Dostupné na: [http://kormoran.odok.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/BAB4409BDF581FDFC12579F00028110A/\\$FILE/301%20uv120425.0301.pdf](http://kormoran.odok.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/BAB4409BDF581FDFC12579F00028110A/$FILE/301%20uv120425.0301.pdf).

Usnesení vlády ČR č. 407 z 2. června 2011 k zahraniční rozvojové spolupráci v roce 2012 a ke střednědobému výhledu jejího financování do roku 2014 [online]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publikace/rocní_plany/plan_zrs_na_rok_2012.html.

Usnesení vlády České republiky ze dne 15. března 1995 č. 153 + P k zásadám pro poskytování zahraniční pomoci [online]. Dostupné na: http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/7897B04C221A1F30C12571B6006BDB3E.

Výroční zpráva o plnění Rozvojových cílů tisíciletí, která průběžně hodnotí dosažené výsledky [online]. 2013 [cit. 2013-11-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/report-2013/mdg-report-2013-english.pdf>.

ZÁZVORKOVÁ, Marie; MILÉŘOVÁ, Jana; DUDOVÁ, Zuzana. *Zpráva FoRS o zahraniční rozvojové spolupráci ČR za rok 2011*. Praha, 2012. 52 s. ISBN: 978-80-905375-0-7 [online]. 2012 [cit. 2013-11-10]. Dostupné také na: <http://www.fors.cz/wp-content/uploads/2012/12/AW-FoRS.pdf>.

On-line zdroje

ADRA, <http://adra.cz>

Arcidiecézní charita Praha, <http://praha.charita.cz>

Česká Federace potravinových bank, <http://www.potravinovabanka.cz>

Česká rozvojová agentura, <http://www.czda.cz>

České fórum pro rozvojovou spolupráci, <http://fors.cz>

Člověk v tísni, <http://clovekv tisni.cz>

Euroskop.cz, <https://www.euroskop.cz>

Charita Česká republika, <http://www.charita.cz>

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, <http://mzv.cz>

OECD, <http://www.oecd.org>

OSN, <http://www.osn.cz>

Rozvojovka, <http://www.rozvojovka.cz>

Vláda České republiky, <http://vlada.cz>

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1	Vývoj celkové ODA ČR v letech 2005-2012 (v mil. Kč)	13
Graf č. 2	Lidé hospodařící s příjmem pod 1,25 USD na den (v %).....	26
Graf č. 3	Děti nenavštěvující základní školní docházku v rozvojových zemích (v mil.) ...	27
Graf č. 4	Přispívání na humanitární pomoc v roce 2013	47
Graf č. 5	Frekvence přispění veřejnosti	48
Graf č. 6	Důvody nepřispívání na humanitární pomoc.....	49
Graf č. 7	Vnímání respondentů zhoršení osobní finanční situace	50
Graf č. 8	Zhoršení finanční situace a její vliv na ochotu darovat peníze.....	51
Graf č. 9	Informovanost veřejnosti	52
Graf č. 10	Preference při výběru typu organizace	53
Graf č. 11	Možnosti poskytování příspěvku	54
Graf č. 12	Zájem veřejnosti o získání informací	55
Graf č. 13	Povědomí veřejnosti o probíhajících projektech neziskových organizací.....	56
Graf č. 14	Vývoj kampaně Skutečný dárek za období 2009 – 2013 (v mil. Kč).....	57
Graf č. 15	Informovanost respondentů	58
Graf č. 16	Důvody přispívání na humanitární pomoc	58
Graf č. 17	Rozdělení podle pohlaví	59
Graf č. 18	Rozdělení podle příjmu.....	60
Graf č. 19	Rozdělení podle věkových skupin	60
Graf č. 20	Ekonomické postavení.....	61
Graf č. 21	Dosažené vzdělání	62

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 Oficiální rozvojová pomoc (ODA) z OECD-DAC v letech 2000-2012 (v mld. USD).....	30
---	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Oficiální rozvojová pomoc České republiky (v mil. Kč).....	14
Tabulka č. 2 Přehled poskytnuté humanitární pomoci ČR v roce 2012 (v Kč).....	20
Tabulka č. 3 Výdaje na multilaterální spolupráci ČR v letech 2010-2012 (v mil. Kč).....	24
Tabulka č. 4 Výdaje na dvoustrannou a mnohostrannou rozvojovou spolupráci ČR v roce 2012 (v Kč).....	44

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Dotazník

Příloha č. 2 Část první Zákona č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a
humanitární pomoci poskytované do zahraničí

Příloha č. 3 Příklad dárkového certifikátu

Příloha č. 1

Dotazník

Vážení respondenti,

jsem studentkou vysoké školy ekonomické a ráda bych Vás požádala o vyplnění následujícího dotazníku, který bude sloužit jako podklad pro vypracování mé bakalářské práce. Cílem práce je zjistit ochotu veřejnosti přispívat na humanitární pomoc v kontextu finanční krize. Dotazník je zcela anonymní a odpovědi Vám zaberou necelých pět minut Vašeho času. Všem děkuji.

Humanitární pomoc můžeme charakterizovat jako krátkodobou pomoc poskytovanou do oblastí zasažených např. přírodními katastrofami, válkou atd. Cílem je zachránit lidské životy, zmírnit útrapy a pomoci obětem katastrof opět se postavit na vlastní nohy. Do humanitární pomoci můžeme zahrnout i samotné příspěvky veřejnosti, jak finanční, tak hmotné.

1. Přispěli jste v minulém roce na humanitární pomoc?

ano

ne

2. Uveďte, v jaké frekvenci jste přispěli? (jedna možnost)

jednorázově

pravidelně

mimořádně podle závažnosti situace

vlastní odpověď:

3. Pokud jste přispěli, uveďte na co konkrétně a v jaké výši:

.....

4. Nepřispíváte-li na humanitární pomoc, z jakého důvodu? (jedna možnost)

nevidím smysl v podpoře charity

nemohu si to vzhledem ke své finanční situaci dovolit

nepřispívám, protože nevím jak

vlastní odpověď:

5. Vnímáte, že se poslední dobou zhoršila Vaše osobní finanční situace?

ano

ne

6. Mělo by zhoršení Vaší finanční situace vliv na ochotu darovat peníze na humanitární pomoc? (jedna možnost)

ano, přispíval(a) bych méně

ne, nemělo

ano, přestal(a) bych přispívat

ne, dával(a) bych stejně, ale budu se více rozhodovat, komu přispěji

7. Zaregistrovali jste z dostupných sdělovacích prostředků, jak se finanční krize projevila na ochotě veřejnosti přispívat?

ano

ne

8. Které preferujete typy organizací v případě Vašeho příspěvku? (max. tři možnosti)

humanitární

péče o zdraví

sociální

sportovní

kulturní

vzdělávací

ekologické

žádné

duchovní

9. Která z uvedených možností poskytování příspěvku je pro Vás nejpřijatelnější? (max. tři možnosti)

prostřednictvím pouliční sbírkové akce

koupě věcného daru nabízeného konkrétní organizací

finanční příspěvek

nákup výrobku z chráněné dílny

zasílání SMS, DMS při pořádání charitativních sbírek

vlastní odpověď:

10. Je pro Vás důležité vědět, jak byl Váš dar po přispění na humanitární pomoc využit?

ano

ne

11. Uveďte, se kterými z uvedených humanitárních projektů a charitativních sbírek jste se setkali?

Potravinová banka

Tříkrálová sbírka

Skutečný dárek

Strom splněných přání

Mince denně

s žádnou z možností

12. Uvítali byste větší informovanost o těchto projektech?

spíše ano

ne, nezajímá mě to

ano

ne, jsem dobře informován

13. Když přispějete na humanitární pomoc, tak z jakého důvodu? (max. tři možnosti)

☐ ze solidarity	☐ protože si to můžu dovolit
☐ přesvědčila mě výzva organizace o potřebě přispět	☐ stát přispívá příliš málo lidem, kteří potřebují pomoc
☐ chci pomoci lidem, kterým se zhoršila životní úroveň vlivem finanční krize	☐ vlastní odpověď:.....

14. Jaké je Vaše pohlaví:

☐ muž	☐ žena

15. Jaký je Váš čistý osobní příjem?

☐ pod 10 000 Kč	☐ od 20 001 Kč do 30 000 Kč
☐ od 10 001 Kč do 20 000 Kč	☐ nad 30 001 Kč

16. Jaký je Váš věk?

☐ 16 - 26 let	☐ 56 – 65 let	☐ nad 65 let
☐ 27 - 40 let	☐ 41 – 55 let	

17. Jaké je Vaše ekonomické postavení?

☐ student	☐ nezaměstnaný(á)	☐ důchodce
☐ zaměstnaný(á)	☐ podnikatel(ka)	☐ v domácnosti,MD

18. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

☐ základní	☐ středoškolské s maturitou	☐ vysokoškolské
☐ středoškolské bez maturity	☐ vyšší odborné	

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha č. 2

Část první Zákona č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí

151

ZÁKON

ze dne 21. dubna 2010

o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE A HUMANITÁRNÍ POMOC POSKYTOVANÁ DO ZAHRANIČÍ

Hlava I

Základní ustanovení

§ 1

Předmět úpravy

Tento zákon stanoví podmínky pro uskutečňování zahraniční rozvojové spolupráce a poskytování humanitární pomoci do zahraničí hrazených ze státního rozpočtu a působnost orgánů státní správy a České rozvojové agentury v této oblasti.

§ 2

Vymezení pojmů

V tomto zákoně se rozumí

- a) zahraniční rozvojovou spoluprací souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je přispět k odstraňování chudoby v kontextu udržitelného rozvoje, včetně plnění rozvojových cílů tisíciletí¹⁾, k ekonomickému a sociálnímu rozvoji, k ochraně životního prostředí, jakož i k podpoře demokracie, dodržování lidských práv a řádné správy věcí veřejných v rozvojových zemích,
- b) humanitární pomocí poskytovanou do zahraničí souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je zamezit ztrátám na životech a újmě na zdraví, zmírnit utrpení a obnovit základní životní podmínky lidí po vzniku mimořádných událostí, jakož i zmírňovat dlouhodobě trvající následky mimořádných událostí a předcházet jejich vzniku a negativním následkům.

¹⁾ Společné prohlášení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, Evropského parlamentu a Komise o rozvojové politice Evropské unie: „Evropský konsenzus“ (2006/C 46/01).

§ 3

Uskutečňování zahraniční rozvojové spolupráce

Zahraníční rozvojová spolupráce se uskutečňuje způsobem, který naplňuje stanovené cíle, zejména realizací rozvojových programů a projektů, vysíláním expertů, poskytováním vládních stipendií ke studiu na vysokých školách v České republice, peněžními dary do zahraničí, finančními příspěvky zahraničním institucím, mezinárodním organizacím a integračním seskupením a poskytováním zvýhodněných půjček a úvěrů.

§ 4

Poskytování humanitární pomoci

Humanitární pomoc do zahraničí se poskytuje způsobem, který účinně naplňuje její cíle, zejména poskytnutím potřebného majetku ve formě daru do postižené oblasti (dále jen „materiální pomoc“), zapojováním do záchranných operací vysíláním záchranářů nebo odborníků s potřebným vybavením podle zákona o integrovaném záchranném systému (dále jen „záchranná pomoc“), peněžními dary do zahraničí, příspěvky mezinárodním organizacím a integračním seskupením a projekty humanitární pomoci.

§ 5

Pravidla pro nakládání s prostředky na zahraniční rozvojovou spolupráci a na humanitární pomoc

(1) Výdaje na zahraniční rozvojovou spolupráci a humanitární pomoc podle § 3 a 4 se považují za další výdaje podle zákona o rozpočtových pravidlech²⁾.

(2) Na financování zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci se nevztahují ustanovení zákona o rozpočtových pravidlech o programech a jejich financování ze státního rozpočtu³⁾.

(3) Vláda stanoví, do jakého limitu nebude třeba jejího souhlasu k poskytnutí peněžního daru do zahraničí podle § 3 a 4.

Hlava II

Působnost v oblasti zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci

§ 6

Orgány státní správy v rámci své působnosti uskutečňují zahraniční rozvojovou spolupráci v souladu s koncepcí a zásadami schválenými vládou.

§ 7

Ministerstvo zahraničních věcí

(1) Ministerstvo zahraničních věcí v oblasti zahraniční rozvojové spolupráce zejména

²⁾ § 7 odst. 1 písm. v) zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

³⁾ § 12 a 13 zákona č. 218/2000 Sb., ve znění zákona č. 26/2008 Sb.

- a) předkládá vládě návrh koncepce a zásad zahraniční rozvojové spolupráce a její zhodnocení,
- b) připravuje roční plán zahraniční rozvojové spolupráce a předkládá jej vládě ke schválení,
- c) do výše limitu stanoveného vládou rozhoduje o poskytnutí peněžních darů do zahraničí,
- d) poskytuje finanční příspěvky zahraničním institucím podle zásad zahraniční rozvojové spolupráce,
- e) koordinuje činnost ostatních orgánů státní správy, které v rámci své působnosti uskutečňují zahraniční rozvojovou spolupráci,
- f) v souladu s právem Evropské unie podporuje české subjekty usilující o zapojení do realizace projektů v rámci rozvojové spolupráce ostatních dárců,
- g) zajišťuje hodnocení projektů zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci

(2) Ministerstvo zahraničních věcí poskytuje humanitární pomoc do států mimo Evropskou unii a Evropský hospodářský prostor a rozhoduje o jejím rozsahu a formě. Při rozhodování o poskytování materiální a záchranářské pomoci postupuje v součinnosti s Ministerstvem vnitra.

(3) Ministerstvo zahraničních věcí v oblasti zahraniční rozvojové spolupráce a poskytování humanitární pomoci do zahraničí spolupracuje s institucemi Evropské unie včetně zajištění výměny informací s Komisí Evropských společenství⁴).

§ 8

Česká rozvojová agentura

(1) Zřizuje se Česká rozvojová agentura jako organizační složka státu, která plní úkoly v oblasti zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci poskytované do zahraničí.

(2) Funkci zřizovatele České rozvojové agentury vykonává Ministerstvo zahraničních věcí, z jehož rozpočtové kapitoly je činnost České rozvojové agentury hrazena.

(3) Česká rozvojová agentura je účetní jednotkou.

(4) Česká rozvojová agentura

- a) zajišťuje realizaci zahraniční rozvojové spolupráce v souladu s plánem zahraniční rozvojové spolupráce,
- b) zajišťuje podle požadavků Ministerstva zahraničních věcí realizaci projektů humanitární pomoci,
- c) poskytuje dotace subjektům v České republice v souladu s plánem zahraniční rozvojové spolupráce; jiné dotace může poskytnout pouze se souhlasem Ministerstva zahraničních věcí.

⁴) Například nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1905/2006 ze dne 18. prosince 2006, kterým se zřizuje finanční nástroj pro rozvojovou spolupráci, nařízení Rady (ES) č. 1257/96 ze dne 20. června 1996 o humanitární pomoci.

§ 9

Ministerstvo vnitra

Ministerstvo vnitra poskytuje humanitární pomoc do členských států Evropské unie a jiných států tvořících Evropský hospodářský prostor a rozhoduje o jejím rozsahu a formě. O poskytnutí humanitární pomoci informuje Ministerstvo zahraničních věcí.

§ 10

Správa státních hmotných rezerv

Správa státních hmotných rezerv podle požadavku Ministerstva zahraničních věcí nebo Ministerstva vnitra vytváří zásoby pro humanitární pomoc do zahraničí. Takto vytvořené státní hmotné rezervy zařadí do kategorie pohotovostních zásob.

Hlava III

Společná a přechodná ustanovení

§ 11

(1) Organizační složky státu, které jsou účetními jednotkami a které na základě jiných právních předpisů hospodaří s majetkem státu⁵⁾, jsou oprávněny tento majetek poskytnout pro účely humanitární pomoci do zahraničí na základě požadavku Ministerstva zahraničních věcí podle § 7 odst. 2 nebo Ministerstva vnitra podle § 9.

(2) Ministerstvo vnitra je oprávněno pojistit majetek zasílaný do zahraničí při poskytování humanitární pomoci pro případ poškození nebo ztráty při přepravě.

(3) Na nabývání majetku a nakládání s majetkem pro humanitární pomoc poskytovanou do zahraničí se nevztahuje zákon o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích⁶⁾.

§ 12

(1) Česká rozvojová agentura, zřízená opatřením Ministerstva zahraničních věcí dne 1. ledna 2008, se dnem nabytí účinnosti tohoto zákona zrušuje.

(2) Dnem nabytí účinnosti tohoto zákona přechází výkon práv a povinností, včetně práv a závazků z pracovněprávních vztahů, z České rozvojové agentury, zřízené opatřením Ministerstva zahraničních věcí dne 1. ledna 2008, na Českou rozvojovou agenturu zřízenou tímto zákonem.

(3) Příslušnost k hospodaření s majetkem ve vlastnictví České republiky, s nímž ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona přísluší hospodařit České rozvojové agentuře, přechází dnem nabytí účinnosti tohoto zákona na Českou rozvojovou agenturu zřízenou tímto zákonem.

Zdroj: <http://www.mvcr.cz/soubor/sb053-10-pdf.aspx>.

⁵⁾ Například zákon č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁾ Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.

Příloha č. 3

Příklad dárkového certifikátu

ČLOVĚK V TÍSNI
POMOCNÍ ORGANIZACE

Ahoj Tomáši, takovéhle pořádné kanystry přijdou určitě vhod!

U nás jsme zvyklí, že když otočíme kohoutkem, teče z něj čistá voda. V Etiopii nic takového nemají a místní ženy a děti musí chodit k vzdáleným studnám. Někdy je to k nejbližší studni i několik hodin cesty.

Tento darovací certifikát má hodnotu čtyř kanystrů na vodu. Tolik přesně unese oslík na fotografii a rodině v Etiopii vystačí těch sto litrů vody na jeden den. Kanystry v Etiopii rozdává Člověk v tísni.

Ať se ti dárek líbí.

www.skutecnydarek.cz
Nákupem certifikátů pod značkou www.skutecnydarek.cz podporují dárci programy pomoci společnosti **Člověk v tísni, o. p. s.**

Zdroj: Člověk v tísni